

NYANLÄNDA ELEVER I DEN SVENSKA SKOLAN

Newly arrived students in the Swedish school

En studie av andraspråksundervisning
med fokus på internationella klasser i år 6 till 9

Louise Granath och Karin Hardman
Examensarbete i lärarutbildningen
Vårterminen 2008

Handledare: Elisabet Langmann
Examinator: Kamran Namdar

Examensarbete
15 högskolepoäng

SAMMANFATTNING

Louise Granath och Karin Hardman

NYANLÄNDA ELEVER I DEN SVENSKA SKOLAN

En studie av andraspråksundervisning med fokus på internationella klasser i år 6 till 9

2008

Antal sidor: 40

Vår studie gick ut på att se hur tre pedagoger arbetar med nyanlända elever i tre internationella klasser. Vidare studerades även hur pedagoger i svenska som andraspråk tar vid språkutvecklingen med eleverna när de lämnar de internationella klasserna. För att ta reda på detta använde vi oss av en kvalitativ metod i form av intervjuer med pedagoger i de internationella klasserna men även med pedagoger i svenska som andraspråk. Vårt resultat visade att det finns skillnader i hur organisationen i de olika klasserna såg ut medan arbetssätten som pedagogerna använde sig av inte skilde sig nämnvärt åt. Detsamma gällde arbetssättet hos lärarna i svenska som andraspråk. Vi kom fram till att en av de viktigaste komponenterna i undervisningen, i både de internationella klasserna och i grupperna i svenska som andraspråk, är att eleverna får interagera med jämnåriga svensktalande elever.

Nyckelord: Internationell klass, svenska som andraspråk, nyanländ elev, andraspråksinläring.

Innehållsförteckning

Förord

1	Inledning	1
1.1	Syfte	2
1.2	Forskningsfrågor	2
1.3	Begreppsdefinitioner.....	2
2	Bakgrund	3
2.1	Styrdokument	3
2.2	Litteratur	3
2.2.1	En förberedelseklass	4
2.2.2	Andraspråksinläring.....	5
2.2.3	Andraspråksutveckling.....	8
2.2.4	Språkutvecklande arbetsätt	8
2.3	Tidigare forskning	9
2.4	Sammanfattning	10
3	Metod	11
3.1	Forskningsstrategi.....	11
3.2	Datainsamlingsmetod	12
3.2.1	Semistrukturerad intervju	12
3.2.2	Fördelar och nackdelar med vår metod	12
3.3	Urval	12
3.3.1	Presentation av de internationella klasserna.....	13
3.3.2	Presentation av informanterna.....	13
3.4	Databearbetning och analysmetod	15
3.5	Reliabilitet och validitet.....	15
3.6	Etiska ställningstaganden.....	16
4	Resultat	17
4.1	Internationell klass.....	17
4.1.1	<i>...elever förbereder sig både språkligt och kulturellt .....</i>	<i>17</i>
4.1.2	<i>Viktigt att prata med jämnåriga svensktalande kamrater.....</i>	<i>18</i>
4.1.3	<i>...idiotiskt om eleverna inte får en klass utan blir isolerade ...</i>	<i>18</i>

4.2	Svenska som andraspråk	19
4.2.1	Andraspråksinläring.....	19
4.2.2	Förstaspråkets betydelse	19
4.2.3	Pedagogen.....	21
4.2.4	Arbetsätt.....	22
4.2.5	Arbetsmaterial.....	24
4.3	Skillnader mellan internationella klasser och svenska som andraspråksundervisning.....	27
4.4	Sammanfattning	27
5	Resultatanalys	28
5.1	En internationell klass	29
5.1.1	Uppbyggnad	29
5.1.2	Organisation	29
5.1.3	Interaktion.....	29
5.2	Svenska som andraspråk	30
5.2.1	Pedagogen.....	30
5.2.2	Andraspråksinläring.....	30
5.2.3	Förstaspråkets betydelse	31
5.2.4	Individualisering.....	32
5.2.5	Språkutvecklande arbetsätt.....	32
6	Diskussion	34
6.1	Resultatdiskussion	35
6.1.1	Vilka arbetsätt används vid arbetet med nyanlända elevers inläring och utveckling av det svenska språket i en internationell klass?.....	35
6.1.2	Likheter och skillnader mellan de internationella klasserna ...	36
6.1.3	Likheter och skillnader mellan de internationella klasserna och andraspråksundervisningen	37
6.2	Metoddiskussion	39
6.3	Slutsatser.....	39
6.4	Nya forskningsfrågor.....	39

Referenslista.....	41
Tryckta källor.....	41
Elektroniska källor.....	42
Bilagor	43
Bilaga 1: Intervjuguide.....	43
Bilaga 2: Missivbrev	45

Förord

Vi är snart utexaminerade pedagoger efter flera års studier på högskola. Vi har förväntningar på hur våra liv kommer att förändras med den yrkesroll vi inträder i och vi känner en längtan efter att få arbeta med barns och ungdomars utveckling. När vi påbörjade vår utbildning hade vi en annan syn på kunskap och bildning än den vi har idag men även en annan syn på eleverna. Vi förstår nu att de kunskaper och erfarenheter som eleverna har med sig gör undervisningen mer verklighetstrogen och kan ge lärdomar såväl till kamrater som till oss pedagoger.

Sverige är idag ett mångkulturellt land och som ett resultat av detta även skolan. Innan vi började skriva detta arbete hade vi en del tankar om hur nyanlända elever skall bemötas sedan de ofta saknar förkunskaper om vårt språk och vår kultur och kan ha erfarenhet av en annorlunda skola. Men nu anser vi det självklart att de skall bemötas precis på samma sätt som vilken annan elev som helst oavsett varifrån han eller hon kommer eller vilket språk han eller hon talar. Språket är en viktig faktor för förståelse, men när detta är under uppbyggnad måste nya sätt hittas för att nå samförstånd. Skolan är till för eleverna och att göra dem inkluderade i undervisningen är en symbol för detta. Vi vill att alla elever skall få känna att han eller hon är viktig och att hans eller hennes kunskap och erfarenhet har betydelse i undervisningen.

Vi hade aldrig kunnat genomföra denna studie utan våra informanter och vi vill tacka dem för att de ställde upp på våra intervjuer och gjorde denna studie möjlig. Vi vill även rikta vår uppmärksamhet mot de tre skolor som vi fick äran att besöka. De gav oss en inblick i hur det praktiska arbetet med eleverna går till, vilket var oerhört intressant för oss.

Någon annan som har varit betydelsefull under vår arbetsprocess är vår handledare Elisabet Langmann och vi vill tacka henne för hennes stöd, engagemang och kritiska granskning av vårt arbete. Hon har ställt höga krav från allra första början vilket har sporrat oss att skriva ett arbete som vi idag är oerhört stolta över.

Avslutningsvis vill vi tacka våra familjer som gett oss sitt stöd under hela arbetets gång.

Louise Granath och Karin Hardman
Eskilstuna 15 maj 2008

1 Inledning

I dagens mångkulturella skola finns barn med olika språk, från olika kulturer, med olika språkerfarenhet och bakgrund. De har alla ett behov av att synas, duga, skapa, lära och utvecklas utifrån detta (Cerú, 1993). Med mångkulturell skola menar vi den plats där möten sker mellan elever med svenska som modersmål¹ och de som har svenska som andraspråk. Med anledning av detta anser vi att skolan är en dynamisk plats där nya språk och tankesätt möts vilket skapar en gemenskap där alla elever oavsett bakgrund, språk eller kultur skall utvecklas och få nya kunskaper.

På grund av den mångkulturalism som råder är det viktigt att vi som blivande pedagoger får kunskaper om andraspråks elever och vilken undervisning de behöver, men framför allt om hur undervisning bedrivs för nyanlända elever, eftersom de ofta kommer till Sverige utan förkunskaper om vare sig språket eller kulturen. De kan även ha erfarenhet av andra arbetssätt, ha en annan kunskapssyn samt sakna kunskaper om den rollfördelning som finns mellan pedagoger och elever i den svenska skolan, till exempel att pedagogen inte alltid är den som har rätt och att elevernas röster skall få höras i klassrummet.

Vi menar att språket är en förutsättning för förståelse och för att kunna inkluderas i samhället och på grund av detta är det aktuellt att de nyanlända eleverna får en bra utbildning där deras tidigare erfarenheter och kunskaper tas tillvara. På detta sätt får de inte bara möjlighet att integreras i det svenska samhället och i det svenska skolsystemet utan de får även möjlighet att lära och utvecklas utifrån sina egna förutsättningar och tidigare kunskaper.

En anledning till att vi har valt att skriva vårt examensarbete om nyanlända elever och den undervisning de erbjuds är intresset för hur arbetet med dem går till i praktiken. Enligt Skolverket skall varje kommun erbjuda nyanlända barn och ungdomar möjligheten att studera i en internationell klass. Det finns dock inga direktiv över hur en internationell klass skall se ut eller fungera utan det kan variera från kommun till kommun och skola till skola (Hellström, 2008, april 2). Även om deltagandet i en internationell klass är frivilligt och det är upp till varje elev och dennes vårdnadshavare att välja om eleven istället skall placeras ut i en ordinarie klass på en gång, framgår det av skollagens paragraf 2 att alla barn och ungdomar skall ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet *oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden* (Skollagen, 1985, § 2). Utbildningen skall även *inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet* (Skolverket, 1985, § 2). Vår undran är alltså om utbildningen för nyanlända elever som har valt att gå i en internationell klass är likvärdig eller om den skiljer sig åt mellan olika kommuner eftersom riktlinjer för den saknas.

I takt med att de nyanlända eleverna uppnår den språkliga nivå som krävs för att delta i ordinarie ämnesundervisning får de läsa svenska som andraspråk några timmar i veckan. Vi ställer oss därför även frågan hur den språkliga uppföljningen ser

---

¹ Modersmål kan definieras utifrån fyra olika kriterier: ursprungskriteriet, kompetenskriteriet, funktionskriteriet samt attitydkriteriet. Enligt ursprungskriteriet är modersmålet det språk som man lär sig först och som man *har etablerat sina första långvariga språkliga kontakter på* (Skutnabb-Kangas 1981, här refererat efter Einarsson 2004, s. 89). Kompetenskriteriet menar dock att modersmålet är det språk som man behärskar bäst. Funktionskriteriet syftar på att modersmålet är det språk som man använder mest medan attitydkriteriet står för att det är det språk man identifierar sig med och identifieras av andra som talare av (ibid.). Vid de tillfällen modersmål uppenbarar sig i texten har vi haft ursprungskriteriet i åtanke.

ut i svenska som andraspråk eftersom det är där andraspråket skall utvecklas ytterligare. Sammanfattningsvis kan sägas att vi önskar få en större förståelse för hur andraspråkundervisningen för nyanlända elever ser ut från det att de börjar i svensk skola.

1.1 Syfte

Syftet med arbetet är att beskriva hur pedagoger i tre internationella klasser i grundskolans senare år (år 6 till år 9) arbetar med nyanlända elevers inläring och utveckling av det svenska språket i tre olika kommuner. Vi vill även klargöra hur arbetet med elever som har studerat i en internationell klass sedan fortskrider genom att tydliggöra hur pedagoger i svenska som andraspråk arbetar vidare med deras språkutveckling.

1.2 Forskningsfrågor

Vilka arbetsätt används vid arbetet med nyanlända elevers inläring och utveckling av det svenska språket i en internationell klass?

Finns det skillnader i hur arbetet bedrivs i de olika internationella klasserna?

Finns det skillnader i hur andraspråksundervisningen bedrivs i en internationell klass jämfört med hur den genomförs med elever som varit i Sverige längre tid och som går i ordinarie klass?

1.3 Begreppsdefinitioner

Här vill vi förklara de begrepp som vi anser vara väsentliga för att förstå syftet med vårt arbete samt våra frågeställningar.

En *internationell klass/förberedelseklass* är en klass för nyanlända elever i grundskolan (Cerú, 1993). I litteraturen vi har läst definieras de klasser som de nyanlända eleverna kommer till som förberedelseklasser, men de skolor våra undersökningar har genomförts på använder sig av skilda benämningar: förberedelseklass eller internationell klass. Vi anser dock att benämningen internationell klass gör undervisningen mer rättvisa samt ger en mer positiv bild av dessa klasser och eleverna som går där och därför har vi valt att använda oss av denna benämning i resultatanalysen samt i vår diskussion.

En *nyanländ elev* är en elev som inte har svenska som modersmål och inte heller behärskar det svenska språket och som anländer till Sverige nära skolstarten eller under sin skoltid (Skolverket, 2007).

Andraspråksinläring innebär att ett språk lärs in efter det att ett annat språk redan är etablerat (Viberg, 1993) och då i språkets naturliga miljö (Einarsson, 2004).

2 Bakgrund

I den här delen kommer vi att behandla styrdokumenterna eftersom de har en central betydelse för all undervisning. Vi har även valt att presentera litteratur som definierar vad en internationell klass är samt hur arbetet med andraspråkselevens inläring och utveckling av det svenska språket går till.

Vi vill klargöra att vår litteratur inte enbart utgår från undervisningen med nyanlända elever, utan snarare ger den en mer generell bild av arbetet med elever som skall lära sig svenska som andraspråk. Anledningen till detta är att det finns relativt lite litteratur som enbart fokuserar på nyanlända elever. Eftersom vi sedan vill ge en bild av hur arbetet med eleverna fortskrider när de lämnar sina internationella klasser anser vi att litteraturen ger ett bra underlag för vidare analys.

2.1 Styrdokument

I Skollagens paragraf 2 (1985) står det att alla barn och ungdomar, oberoende av var de bor och vilken social eller ekonomisk bakgrund de har, skall få tillgång till likvärdig utbildning. När man ser till de nyanlända eleverna så skall de i sin kommun erbjudas möjligheten att studera i en internationell klass (Hellström, 2008, april 2). Utbildningen skall, för alla barn och ungdomar oavsett bakgrund, ge kunskaper som behövs för att leva i samhället (Skollagen, 1985) Det blir särskilt viktigt i de fall då eleverna är nyanlända till Sverige och inte har några förkunskaper om vare sig kulturen eller samhället de kommer till.

Enligt läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (1994) (Lpo 94) skall den svenska skolan, genom en stimulerande lärandeprocess som utgår från lusten att lära, ge eleverna demokratiska värderingar. Skolan skall i sitt arbete utgå från elevernas förutsättningar, erfarenheter och behov och undervisningen skall vara likvärdig oavsett var i Sverige den bedrivs. Eleverna kan dock ha olika svårigheter med att nå de mål som finns uppsatta för undervisningen och därför kan den aldrig utformas lika för alla (Lpo 94).

2.2 Litteratur

Vi har valt att dela upp vår litteraturgenomgång i fyra olika delar: vad en förberedelseklass är, andraspråksinläring, andraspråksutveckling samt språkutvecklande arbetssätt. Vi anser att för att kunna förstå vad en internationell klass är behövs en bakgrund som beskriver detta. Anledningen till att rubriken blev "En förberedelseklass" beror på att litteraturen utgår från denna benämning. Eftersom arbetet i en internationell klass handlar om andraspråksinläring och andraspråksutveckling anser vi att dessa delar bör behandlas var för sig för att tydliggöra vad de olika begreppen innefattar. Anledningen till detta är för att språkinläring är något som alltid är centralt då inläringen av ett nytt språk är i fokus medan språkutveckling är en påbyggnad av det redan inlärd. De kompletterar varandra på så vis att språkinläringen kan sägas stå för basen medan språkutvecklingen handlar om utbyggnaden av det som redan tillägnats.

Vårt syfte med arbetet är att beskriva hur arbetet med elevers inläring och utveckling av det svenska språket går till och på grund av att fokus då ligger på det arbete som faktiskt sker menar vi att "Språkutvecklande arbetssätt" är en lämplig rubrik att använda.

2.2.1 En förberedelseklass

Historik

Andraspråksinlärning blev satt i fokus i och med den arbetskraftsinvandring som skedde i Sverige under 1960-talet. I samband med denna uppstod en del integrationsproblem. För att svara an på dessa problem lagstodgade Sverige, som första land, en lag på 1970-talet som klargjorde att andraspråksundervisningen skulle vara gratis för alla barn och vuxna. Gemensamt med den nya lagen startade även utbildningar för pedagoger inriktade på svenska som andraspråk. Många ansåg dock att skillnaden på den utbildningen och den som riktade sig till elever med svenska som modersmål var minimal. Idag kan vi dock konstatera att det är viktigt att skilja på undervisningen för barn med svenska som modersmål och de barn som anländer till Sverige och får svenska som andraspråk eftersom förkunskaperna är helt olika. Ett barn med svenska som modersmål skall i undervisningen bygga på sina tidigare kunskaper medan ett barn med svenska som andraspråk har få eller inga förkunskaper alls (Hyltenstam, 1993).

I juni 2007 utkom Skolverket med en rapport med förslag på nationella mål och riktlinjer för utbildningen av nyanlända barn och ungdomar i grundskolan och gymnasieskolan. I rapporten, som var ett resultat av arbetet med ett regeringsuppdrag, fastställs att målet med varje nyanländ elev skall vara att de fortast möjligt kan delta i ordinarie undervisning. Det skall dock ske genom ett anpassat stöd och utifrån en individuell planering vilken har utgångspunkt i elevens förutsättningar och behov. Det är de olika kommunerna som skall ange åtgärder och ansvarsfördelning för utbildning av nyanlända elever och arbetet skall regelbundet följas upp och utvärderas (Skolverket, 2007).

De riktlinjer som Skolverket fastslog i sin rapport säger att skolan och dess utbildning skall möta eleven med höga förväntningar och tydliga mål samt se elevens kunskaper och erfarenheter som en tillgång. Skolan skall tillsammans med eleven och dennes vårdnadshavare kartlägga och dokumentera elevens kunskaper och utbildningsbehov samt behov av stöd och omsorg. Med utgångspunkt i elevens behov skall sedan en samverkan ske med elevens vårdnadshavare och med det omgivande samhället. Skolan skall även se till att elever får tillgång till utbildning i alla de ämnen han eller hon har rätt till och se till att eleven har en dokumenterad studieplanering som utgår från dennes individuella behov och som regelbundet omarbetas. Eleven och dennes vårdnadshavare skall även få en tydlig introduktion till skolans värdegrund och arbetssätt samt till förväntningar och roller i skolan. Skolan skall vidare ge eleven möjlighet att utveckla ett inflytande över utbildningen och effektiva strategier för lärande. Det är även skolans uppdrag att se till att elevens lärande regelbundet följs upp och att utbildningen ingår i skolans kvalitetsarbete samt att utveckla arbetssätt som förenar språkutveckling och lärande av ämnesinnehåll. Dessutom skall verksamheten utformas aktivt så att den nyanlända elevens inkludering i skolans gemenskap underlättas (ibid.).

Klassen

Cerú (1993) förklarar att en förberedelseklass (FK) är en undervisningsgrupp för nyanlända elever i grundskolan, vilka helt saknar eller har mycket begränsade kunskaper i svenska. I en FK kan det finnas nyanlända elever och elever som har kommit relativt långt i sin behärskning av det svenska språket. Cerú tar upp att i FK-klasser synliggörs heterogeniteten genom skiftande modersmål, olika

kulturbakgrunder och varierande skolbakgrunder. Hon skriver att förutom att eleverna har en plats i FK tilldelas de även en plats i en ordinarie klass som de följer i ämnen där det är möjligt: gymnastik, bild, slöjd etcetera. Allteftersom färdigheterna i det svenska språket ökar desto mer tid tillbringar eleverna med den ordinarie klassens ämnesundervisning. Vartefter eleverna behärskar språket övergår de helt till att vara med sin ordinarie klass och läser istället svenska som andraspråk några timmar i veckan, men då inte i FK. Enligt Enström och Holmegaard (1993) kan dock ämnesundervisningen bli svår för vissa elever att ta till sig på grund av att de kan ha andra kulturella referensramar än svenska elever och eventuellt sakna det ordförråd och den omvärldskunskap som vissa skolämnena förutsätter.

Ett schema för en FK skall enligt Cerú (1993) bestämmas utifrån elevernas behov vilket leder till att antalet elever är olika från lektion till lektion. Det här gör att den som undervisar i FK får tänka ut vad som är möjligt för varje enskilt lektionstillfälle och vad varje elev som då är där behöver.

Pedagogen

En av de viktigaste förutsättningarna för att eleverna i FK skall få en god undervisning är, enligt Cerú (1993), att pedagogen har behörighet i svenska som andraspråk. Hon menar även att det förutom detta krävs kunskap om den egna och andra kulturer samt att pedagogen är lyhörd och flexibel. Det är även relevant att pedagogen har förmågan att individualisera och se elevernas enskilda behov samt har en god samarbetsförmåga. Cerú förklarar att samarbetsförmågan synliggörs i och med de kontakter en FK-pedagog måste ha med olika människor i och utanför skolan för att eleven skall få bästa möjliga hjälp att lära sig språket och komma in i det svenska samhället. För att en inkludering av andraspråkselever skall ske måste skolan, enligt Gibbons (2006), agera så att elever med ett andraspråk känner sig delaktiga i den sociala kulturen samt hela tiden arbeta med att förnya och förbättra de pedagogiska metoderna för språkinläring.

2.2.2 Andraspråksinläring

Från enspråkig till tvåspråkig

Cerú (1993) anser att undervisningen i svenska som andraspråk skall stärka andraspråkselevernas språkutveckling och främja en helhetsutveckling hos eleverna. Hon pekar på att det inte enbart handlar om att lära in ett nytt språk. Fredholm och Oskarsson (2002) poängterar dock att språket är nyckeln till att integreras i samhället medan Cerú (1993) förklarar att det tar tid att lära sig ett nytt språk. Fram tills andraspråkseleven har erhållit en fullständig behärskning av svenskan skall han/hon *växa in i en ny miljö, ett nytt sätt att leva, forma ett nytt liv, reparera gamla skador, läka sorg efter förluster, lära sig leva med längtan* (Cerú, 1993, s. 105).

Viberg (1993) förklarar att förstaspråksinläring innebär att inget tidigare språk är upprättat. Barn som lär sig ett språk som sitt modersmål tillhör den här kategorin. Andraspråksinläring motsvarar därmed de fall då ett språk lärs in efter det att ett annat språk redan är etablerat. Vidare hävdar Viberg att ett barn med svenska som förstaspråk har en så kallad bas med sig i sitt modersmål redan när han/hon börjar skolan. Han/hon behärskar då cirka 9000 ord och har även en kunskap om hur ord böjs och hur meningsuppbyggnaden fungerar. Förstaspråksinläring innebär, enligt Viberg, att utöka den bas som modersmålstalande elever redan har när de börjar

skolan. Eftersom elever med svenska som modersmål talar svenska både hemma och i skolan får de hela tiden nya kunskaper. Föreläsningen förklarar Viberg (1996) att andraspråkselever därför genomgår en dubbel språkutveckling eftersom de skall tillägna sig kunskaper som modersmålstalande elever redan har då de börjar skolan (bas) och samtidigt, utan en icke-färdigutvecklade bas, tillägna sig kunskaper i det svenska språket som svenska elever utvecklar under skoltiden (utbyggnad).

Viberg (1993) klargör att många tror att inläringen av ett nytt språk går relativt fort, speciellt för barn, men det stämmer inte alls i verkligheten. Han menar att ett barn lär sig vissa aspekter av språket så som ett idiomatiskt uttal och att den sociala situationen kan vara avgörande för hur andraspråksinläringen fortskrider. Faktorer som bosättningsmönster och attityder hos den grupp man tillhör är även de betydelsefulla. Vidare menar Hyltenstam (1993) att barn med svenska som modersmål vid tidig ålder har kunskap i stilistisk växling vilket innebär att de kan anpassa sitt språk efter vad situationen de befinner sig i kräver. Den kunskapen kan vara svår för en elev med svenska som andraspråk att lära sig. Cirka fem till sju år anses det ta för en elev som kommer i kontakt med svenska som andraspråk vid skolstarten att komma till samma utgångsläge som kamrater med svenska som modersmål.

Betydelsen av individualisering

Cerú (1993) skriver att det i dagens mångkulturella skola finns barn från olika bakgrunder, med olika erfarenheter och behov. Hon menar att skolan utifrån detta har ett ansvar för att barnen får kunskaper och utvecklas efter sin förmåga och sina förutsättningar. Cerú hävdar dock att för att detta skall kunna ske måste hänsyn tas till elevernas tidigare kunskaper och erfarenheter.

Ett barn med ett begränsat språk får inte uppfattas som ett begränsat barn. Lärare måste på alla sätt stimulera elevernas fantasi och ge dem möjligheter att på olika sätt få visa sina förmågor på andra plan än på det språkliga. När ett barn får visa att det kan växa barnets självkänsla, vilket i sin tur gör att barnet kanske vågar uttrycka sig även språkligt! (Cerú, 1993, s. 5).

Vidare menar Hyltenstam (1993) att det i andraspråksundervisningen är en stor variation på vart eleverna språkligt befinner sig. En elev kan nyligen ha anlänt till Sverige och inte ha några kunskaper alls medan en annan elev kan ha befunnit sig i landet några månader och påbörjat sin inläring av andraspråket. Det är därför i högsta grad viktigt för en pedagog som undervisar andraspråkselever att han eller hon ser till varje individs förutsättningar och efter det anpassar undervisningen. Även Viberg (1993) ser de stora skillnaderna i elevernas kunskaper och anser att ingen undervisning egentligen kan jämföras med den för andraspråkselever. Han förklarar att elevernas baskunskaper kan variera från obefintlig till jämförbar med elever i samma ålder med svenska som modersmål. Elever som anländer till Sverige mitt i skolåldern kan även ha kommit olika långt i utvecklingen av sitt modersmål och det påverkar inläringen av andraspråket. Viberg kommenterar även att tidigare skolbakgrund, i det fall eleverna inte är födda i Sverige, samt kulturell och språklig bakgrund är viktiga faktorer att ta hänsyn till i undervisningen i svenska som andraspråk. Han fortsätter med att individuella skillnader för andraspråksinläringen kan vara motivation, inlärningsstil, allmän intelligens och även ålder.

För att undervisningen skall ge bäst resultat menar Fredholm och Oskarsson (2002) att den skall vara anpassad till elevens intellektuella mognad och att

innehållet engagerar och stimulerar även om det utgår från ett enkelt språk. Den språkliga nivån bör ligga strax ovanför den nivå där eleven befinner sig för att språkinläringen skall ges de bästa förutsättningarna. Eleverna måste alltså få arbeta med avancerat innehåll där den språkliga korrektheten tillåts att brista. Abrahamsson och Bergman (2006) är även de övertygade om att det är viktigt att utgå från det enklaste för att garantera att förståelsen finns, men eleverna måste även utmanas för att komma någonvart i sin språkutveckling. Pedagogen måste dock vid återkommande tillfällen kontrollera att eleverna följer med i undervisningen och att de förstår vad de gör men då inte genom mekaniska ifyllnadsuppgifter, avskrifter eller skriftliga svar på enkla frågor. Detta är inte utvecklande vare sig språkligt eller tankemässigt och uppgifter av detta slag kan även vara enkla att lösa utan att eleven har förstått innehållet eller vad lärdomen av uppgiften skall vara. Även Molloy (1996) finner att ett reproducerande arbetssätt inte utmanar elevens egna tankar eller skapar goda möjligheter för språkutveckling.

Cerú (1993) synliggör vikten av att lärandet för eleverna görs meningsfullt och lustfyllt och att det språk som tränas i klassrummet skall vara användbart utanför klassrummet. Hon menar på att det skall vara *ett levande, naturligt språk inte ett stereotypt läroboksspråk* (Cerú, 1993, s. 35). Dysthe (1996) menar även att det är betydelsefullt att försöka finna en koppling mellan skolans värld och elevens egen verklighet.

Förstaspråkets betydelse

Viberg (1993) förklarar att tvärspråkliga drag avser hur lika första- och andraspråket är i struktur och finns det många strukturella likheter i språken så går inläringen, enligt honom, oftast smidigare. Hyltenstam (1993) tillägger att de som lär sig svenska som andraspråk även tillägnar sig språket på det sätt som är utmärkande för deras ålder. Därför kan det vara nödvändigt att vara medveten om hur det svenska språket utvecklas hos jämnåriga med svenska som förstaspråk.

En missuppfattning är att det skulle dröja längre tid för en person att lära sig svenska för att han/hon fortfarande har undervisning i sitt modersmål, det vill säga att en sådan undervisning skulle hämma inläringen av andraspråket. Hyltenstam (1993) hävdar dock att det har visat sig att en additiv tvåspråkighet, där eleven lägger till ett språk till sitt första, endast är positiv och att språken berikar varandra. I enlighet med Hyltenstam anser även Enström och Holmegaard (1993) att modersmålsundervisningen höjer elevernas språkmedvetande. Håkansson (2003) poängterar däremot att ett välutvecklat modersmål inte automatiskt ger en god behärskning av andraspråket men att det behövs för att en gynnsam utveckling skall ske.

Viktiga kunskaper

Enligt Molloy (1996) är det med kunskapen om ord och dess nyanser som andraspråkeleverna skall bygga sitt nya språk, berika det och utveckla det. Men för att ord i ett nytt språk skall befästas anser Cerú (1993) att andraspråksinlärarna behöver arbeta aktivt med ord som de kommer i kontakt med och få använda dem i olika sammanhang. Även Håkansson (2003), i enlighet med Cerú och Molloy, menar att ord befästs bättre om de lärs in i meningsfulla sammanhang än om de enbart sker genom översättning. Cerú ser dock det negativa med att en del språk inte har lexika eftersom den är en hjälp i språktillägandet. Hon fortsätter med att ord inte är det enda andraspråkelever måste lära sig i sitt nya språk. Minst lika viktigt är sätten man

talat på i olika sammanhang och med olika personer. Andraspråkeleverna måste således bygga upp en språklig repertoar av uttryck och tonfall i sitt nya språk.

Grammatikundervisningen behövs enligt Fredholm och Oskarsson (2002) för att eleverna skall förstå hur språket är uppbyggt och den är även en bas för den fortsatta språkinläringen. Den bör dock så snart det är möjligt utgå från det eleverna själva producerar, muntligt som skriftligt. Vidare menar de att genom att analysera elevernas språk kan pedagogen se vilken grammatikträning varje enskild elev är i behov av och anpassa undervisningen därefter. De poängterar dock att grammatikundervisningen aldrig får utformas som stereotypa ifyllnadsövningar där alla elever gör samma sak. Eleverna har olika behov, förutsättningar och kunskaper och det är där utgångspunkten skall ligga.

2.2.3 Andraspråksutveckling

Språkanvändning har en positiv inverkan på språkutveckling och för att andraspråket skall utvecklas i riktning mot målspråket är det viktigt, anser Viberg (1996), att andraspråkelever har kontakt med både vuxna och ungdomar eftersom stilregister och samtalsämnen växlar beroende på vem man talar med. En bristande kontakt med svensktalande människor kan vara ett problem för andraspråkets fortskridande.

För att säkra en fortsatt språkutveckling samt för att synliggöra vilka utvecklingsfaser som står på tur krävs enligt Bergman och Sjöqvist (1998) en analys av elevens aktuella språknivå. Det handlar alltså om en kontinuerlig uppföljning av språkutvecklingen. Om pedagogen kan dra slutsatser av elevernas sätt att använda språket är det möjligt att se vilken kunskap som ligger till grund för felaktiga formuleringar

2.2.4 Språkutvecklande arbetssätt

Alla har ett behov av att uttrycka tankar, känslor och komplicerade sammanhang, men alla har inte ett funktionellt språk att göra det på. Andraspråkeleverna kan ofta inte utnyttja sitt modersmål och deras kunskaper i andraspråket kan vara begränsade: *Den formella korrektheten släpar efter, ordförrådet är begränsat, nyanser och precision sviktar* (Abrahamsson & Berman, 2006, s. 13).

Gibbons (2006) förklarar att en förutsättning för att elever med framgång skall lära sig ett andraspråk är att samtalet i klassrummet fungerar. Det tredelade samtalet, där pedagogen ställer en fråga – eleven svarar – pedagogen utvärderar svaret, ger en interaktion som inte är språkutvecklande. Eleverna får då inte möjlighet till att uttrycka sig mer än det korta svar som frågan från pedagogen kräver vilket resulterar i att det är pedagogen som har störst roll i dialogen. Tillfällen måste skapas där talutrymme finns för eleven. Hon tydliggör även att om en elevs språkfärdigheter skall öka så krävs ett aktivt lyssnande från dennes sida. Förmågan att lyssna är oerhört viktig för att andraspråket och dess prosodi² skall befästas. Genom att lyssna på språket lär sig eleverna att urskilja ljud samt mönster i betoning och intonation. Gibbons menar att förmågan utvecklas i samband med viljan att kunna förstå. Fredholm och Oskarsson (2002) hävdar att det som kan utgöra ett problem för en del andraspråkelever är exempelvis det svenska vokalsystemet på grund av att svenskan har fler vokalljud än de flesta andra språk och dessutom långa och korta varianter av dessa. Dessutom är vokallängden betydelseskiljande. Det

---

² Prosodi innebär språkets rytm och melodi (Larsson, 2005).

viktiga är därför att uttalsundervisningen utgår från den enskilde elevens behov. Svårigheter med uttalet påverkar stavningsförmågan och brister kan vara svåra att göra något åt i efterhand. Abrahamsson och Bergman (2006) är av samma åsikt men anser att andraspråkeleverna måste våga ta språkliga risker och använda uttryck som de inte fullt ut behärskar för att få fram vad de vill säga. Det här kan i sin tur resultera i överanvändning av redan kända uttryck, omskrivning eller nybildning av ord, men skall ses som något positivt och inte som fel och brister. Fraurud och Bijvoet (2004) tycker även att det är relevant att påpeka att språkfel inte behöver avspegla en okunnig individ eller vara ett hinder för ett rikt språk.

Olika metoder

Gibbons (2006) hävdar att något som främjar andraspråkinläring är grupparbeten. Hon menar att vid dessa får eleverna tala språket och integrera med varandra och använda språket på ett meningsfullt sätt. Grupparbeten sätter heller inte press på en enskild individ, som kanske känner sig osäker i sitt andraspråk, utan kommunikationen sker gemensamt med klasskamrater. Cerú (1993) framhäver även att bilder är en resurs i språkundervisningen och att de kan vara ett sätt för andraspråkelever att uttrycka sina kunskaper, tankar och känslor i de fall språket inte räcker till.

Bergöö m.fl (1997) menar att eleverna måste få skriva utan att det de skriver värderas, bedöms eller betygssätts och ser att i en loggbok kan andraspråkeleverna praktisera informellt skrivande som stöd i sin lärandeprocess. Den kan fungera som ett tankeredskap för personlig reflektion och samtidigt vara en fristad för skrivande eftersom lärarrespons skall ges på det innehållsliga planet och inte fokusera på form. Dysthe (1996) anser även hon att loggboken är positiv och att den kan skapa en skriftlig dialog mellan pedagog och elev. Vidare menar Molloy (1996) att elevtexter har ett språkligt värde på så sätt att när eleven jämför sina egna texter får han/hon insikt i sin egen språkutveckling och tänkande kring sin egen utveckling och det egna lärandet stimuleras.

Fredholm och Oskarsson (2002) betonar att skönlitteraturen är en bra utgångspunkt för aktiv språkanvändning och att den kan stimulera till språkutvecklande aktiviteter av olika slag (läsa, lyssna, tänka, samtala och skriva). Det är viktigt att mycket arbete läggs kring läsningen av skönlitterära texter eftersom inläringen ökar om aktiviteter innan, under och efter läsningen sker. Gibbons (2006) poängterar dock att för att skapa meningsfullhet så krävs det att böckerna som eleverna skall läsa lockar till intresse och vidare läsning.

2.3 Tidigare forskning

I Botkyrka kommun startade ett utvecklingsarbete, projekt internationella klasser, i slutet av 1990-talet. Målet med projektet var *en aktiv tvåspråkighet och etablerandet av det svenska språket i bostadsområden som kännetecknas av en språklig och kulturell mångfald* (Axelsson & Norrbacka Landsberg, 1998, s. 5). Som en utvärdering av projektet formulerade tvåspråkighetsforskaren Monica Axelsson och etnologen Riika Norrbacka Landsberg (1998) en rapport. De ville ge en kvalitativ beskrivning och en utvärdering av de två internationella klasser som ingick i projektet och ville se klasserna både ut ett etnologiskt och ett språkpedagogiskt perspektiv. Utifrån det etnologiska perspektivet ville de undersöka lärarnas, elevernas och föräldrarnas förhållningssätt och föreställningar om den internationella klassen.

Utifrån den kunskap som finns om språkinlärning och språkundervisning skulle sedan det språkpedagogiska perspektivet se var eleverna i klasserna befann sig genom observationer och intervjuer.

Axelsson och Norrbacka Landsberg kom fram till att det är viktigt att som pedagog vara lyhörd för elevernas olikheter och se dem ur ett större perspektiv. De menar att det gynnar språkinlärningen för eleverna mest. De förklarar att pedagogen måste se och förstå de interaktionsmönster och den språkanvändning som eleverna använder sig av samt det språk som förekommer i elevens hem för att kunna underlätta inlärningen i klassrummet. De menar även att pedagogen måste ha kompetens i sitt yrke, det vill säga att han eller hon har kunskap i hur andraspråkselevernas språkinlärning och språkutveckling fungerar och även hur dessa påverkas av både inre och yttre faktorer. Pedagogen måste samtidigt kunna byta strategi i sin undervisning då det krävs och ha kunskap om olika arbetssätt som kan fungera i klassrummet.

2.4 Sammanfattning

En förberedelseklass (FK) är en undervisningsgrupp för nyanlända elever i grundskolan. Dessa elever saknar helt eller har mycket begränsade kunskaper i svenska. Varje kommun skall enligt Skolverket erbjuda nyanlända elever möjligheten att studera i en sådan klass men inga riktlinjer finns för hur undervisningen skall bedrivas.

Det är viktigt att en pedagog som skall undervisa i en FK har stor kunskap inom ämnet men även att han/hon är flexibel, lyhörd samt har förmågan att kunna individualisera arbetet för eleverna. Något som synliggörs i litteraturgenomgången är betydelsen av att utgå från elevernas erfarenheter och behov och utifrån det stärka deras andraspråk. Det handlar om att anpassa undervisningen till de språkliga nivåer som eleverna kan befinna sig på och skapa möjligheter till utveckling. Litteraturen visar även att pedagogen förutom att ge eleverna kunskaper i det svenska språket skall introducera dem i det svenska samhället och dess kultur.

I en FK arbetas det med andraspråksinlärning, vilket enligt litteraturen innebär att en elev med ett redan inlärt modersmål skall lära sig ett nytt språk. Språket behövs för att kunna integreras i samhället. Samtidigt som inlärningen av det nya språket sker är det viktigt att eleven fortsätter utvecklingen av sitt modersmål. Ju rikare modersmålet är desto lättare kan språkinlärningen och utvecklingen fortskrida i det nya språket.

För att andraspråksundervisningen skall fungera krävs det att nivån hela tiden läggs lite högre än den eleven för tillfället befinner sig på och att avancerade ämnen behandlas på ett enkelt språk. Undervisningen skall även vara stimulerande och därför är ifyllnadsuppgifter, avskrifter samt skriftliga svar på enkla frågor att avstå då de inte är utvecklande vare sig språkligt eller tankemässigt. Andraspråkselever skall istället för detta tillåtas att interagera med andra elever för att använda språket på ett meningsfullt sätt, vilket i sin tur leder till att deras uttal förbättras. Även skönlitteraturens positiva inverkan på språket lyfts fram. I litteraturen framhålls likaså betydelsen av att pedagogen följer upp det eleverna uttalar sig om för att de skall känna att det de säger är värt att uppmärksamma. Det här kan även vara ett sätt att utmana deras tankar.

3 Metod

För att ta reda på hur pedagoger i tre internationella klasser i grundskolans senare år arbetar med nyanlända elevers inläring och utveckling av det svenska språket, samt hur arbetet med elever som studerar i ordinarie klass men som läser svenska som andraspråk går till, har vi valt att genomföra en intervjustudie. Här kommer vi att beskriva den forskningsstrategi som vi har valt att arbeta med och den datainsamlingsmetod som vi har använt oss av. Vi kommer även att förklara hur vi gjort vårt urval samt ge en konfidentiell presentation av våra informanter och klasser. Avslutningsvis kommer vi även att behandla reliabilitet och validitet samt etiska ställningstaganden och visa hur vi har tagit hänsyn till dessa i vår studie.

3.1 Forskningsstrategi

Vårt arbete baseras på kvalitativ forskning. Denna småskaliga forskning har ett holistiskt perspektiv och med det menas att olika faktorer betraktas och kopplas samman för att synliggöra hur de hänger ihop och hur de är beroende av varandra. I denna forskning finns även en inblandning från forskarens sida, vilket resulterar i att det material som samlas in och tolkas påverkas av forskarens identitet, bakgrund och övertygelser (Stukát, 2005). Om vi ser till bakgrund så har en av oss har utbildning i svenska som andraspråk och är behörig för grundskolans senare år (60 högskolepoäng) medan den andra har läst språk och språkutveckling för yngre åldrar. Vi tror att detta har varit en fördel då vi har tolkat vårt insamlade material sedan vi genom vår tidigare kunskap kunnat sätta fokus på det som är relevant för vår studie.

Fördelar med en kvalitativ forskning är att beskrivningarna är verklighetsförankrade, gör rättvisa åt nyansskillnader i komplexa sociala situationer samt tillåter mer än en giltig förklaring på grund av forskarens inblandning i tolkningen av material. Då forskaren har en stor inblandning i tolkningsprocessen kan han/hon i början av forskningen ta ställning till om de egna åsikterna skall klargöras för läsaren eller om de egna åsikterna helt skall uteslutas (Denscombe, 1998). Vi har valt att utesluta våra egna åsikter och enbart fokusera på att ge en tydlig bild av vad vår undersökning resulterat i. Anledningen till att vi valt att belysa detta ämne är visserligen för att vi anser det vara viktigt så i det fallet har vi intagit en personlig ståndpunkt, men genom att förhålla oss så "objektiva" som möjligt till det insamlade materialet blir inte våra tankar och åsikter direkt synliga i detta arbete.

Vi har valt en kvalitativ forskning på grund av att det datamaterial som samlas in oftast är detaljerat och innehållsrikt då det sker en djupgående undersökning av ett avgränsat område. Vi har studerat litteratur och använt oss av en metod (semistrukturerade intervjuer). På detta sätt kopplar vi samman teori och praktik, eftersom vår litteratur utgår från tidigare forskning samt författarsammanställningar och våra undersökningar från det som pedagogerna menar sker i klassrummen. Den kvalitativa forskningen gör det möjligt att komma fram till olika slutsatser utan att det innebär att forskningen är mindre trovärdig. Det behöver inte finnas ett rätt svar utan det kan existera flera (Denscombe, 1998).

3.2 Datainsamlingsmetod

I vår kvalitativa forskning har vi valt att genomföra semistrukturerade intervjuer med tio pedagoger. Anledningen till att vår datainsamlingsmetod blev semistrukturerade intervjuer var på grund av att vi var intresserade av hur pedagogerna ser på sitt arbete. Vi valde att endast använda oss av en metod då vi ansåg att det skulle täcka det område vi ville undersöka och vi ansåg att inga andra metoder skulle kunna besvara våra frågeställningar på ett lika bra sätt.

3.2.1 Semistrukturerad intervju

Vi har valt att genomföra intervjuer för att det är en datainsamlingsmetod som låter oss som forskare att djupare undersöka ett specifikt område. Med det menar vi att vi genom direkta frågeställningar kan återknyta till våra forskningsfrågor och få en bättre helhetsbild av det vi undersöker. Intervjun kan dock påverkas av forskarens personliga identitet, men även av det ämne undersökningen berör och därför är det viktigt att forskaren förhåller sig neutral till de uttalanden som sker under intervjun (Denscombe, 1998). Med det menar vi att det är viktigt att vara ifrågasättande och inte ställa sig för eller emot den information informanten ger. Intervjun skall enbart fokusera på informantens kunskaper och ståndpunkter.

Semistrukturerade intervjuer har en tydlig utgångspunkt genom att ämnen och frågor är färdigställda innan intervjun genomförs, men informanten har även möjlighet att utveckla sina tankar under diskussionen. Fokus ligger således på informanten och dennes svar (ibid.).

I samband med intervjuerna valde vi att använda oss av en bandinspelare och efter slutförd intervju transkription. Vi bestämde oss för att använda bandinspelare, trots att det kan vara ett störande moment för informanten, på grund av att det är omöjligt att minnas allt som sägs. Genom transkriberingen glöms inga data bort och analysarbetet förenklas. Intervjuinspelningar och transkribering av dem gör dokumentationen fullständig och permanent (ibid.).

3.2.2 Fördelar och nackdelar med vår metod

Fördelar med intervjuer är att ämnen kan utforskas och frågor följas upp samt att informanternas åsikter och tankar förs fram och kan förklaras och utvecklas. Intervjuer karaktäriseras av flexibilitet och validitet, som ett resultat av den personliga kontakten med informanterna (Denscombe, 1998).

Analys av intervjusvaren kan vara tidskrävande och tolkningen av dem svår, vilket är en negativ aspekt på intervjumetoden. Andra nackdelar är att de har en låg reliabilitet och att intervjusvaren baseras på vad som sägs och inte vad som görs (ibid.) Trots detta ser vi att vår valda metod som den mest lämpade för att kunna besvara våra forskningsfrågor.

3.3 Urval

I vår undersökning ingår pedagoger som har utbildning i svenska som andraspråk samt tre internationella klasser. Anledningen till att dessa pedagoger och klasser finns med i vår studie beror på att det var de som visade intresse för att medverka i vår undersökning sedan de erhållit vårt missivbrev. Vi har således inte specifikt valt

ut de som är delaktiga i vår studie, utan enbart valt ut skolor, som har internationella klasser, och som är belägna i de kommuner vi valde att fokusera oss på.

För att få ett djup i vår undersökning har vi valt att genomföra intervjuer med fyra pedagoger som arbetar i de internationella klasserna men även med sex pedagoger som är utbildade i svenska som andraspråk och som eventuellt har svenska som andraspråksundervisning med elever som går i ordinarie klass. Anledningen till detta är för att få vetskap om nyanlända elever och deras undervisning från det att de börjar i svensk skola till det skede då de följer sin ordinarie klass och istället läser svenska som andraspråk. Vi anser att vi på detta sätt kan ge en tydlig bild av den andraspråksundervisning som de nyanlända eleverna får. För att skydda våra informanter, deras klasser samt skolorna de arbetar på har vi valt att använda oss av fingerade namn på samtliga medverkande samt de skolor vi har besökt. Genom detta kommer det vara omöjligt att identifiera de skolor och de informanter som har deltagit i vår studie.

3.3.1 Presentation av de internationella klasserna

Klass A bedriver sin undervisning på Sunnebergsskolan, vilket är en år 6-9 skola i en medelstor stad i Mellansverige. Det finns för närvarande åtta elever, som är mellan tolv och fjorton år, inskrivna i klassen varav fyra är flickor. Två av pojkarna kommer från Irak, en kommer från Sumatra och den sista pojken kommer från Tyskland. Tre av flickorna är ursprungligen från Burundi medan den fjärde flickans hemland är Kurdistan.

Hjalmarsunds skola ligger i en medelstor stad i Mellansverige och där bedriver klass B sin undervisning. Skolan tar emot elever från förskoleklass och upp till år 9. Den internationella klass som vi har studerat har elever från år 6 till år 9 och dessa elever tillbringar det mesta av sin skoltid i denna klass. För närvarande är sju elever mellan åldrarna tolv till sexton år inskrivna i klassen varav tre är pojkar. Två av dessa är från Irak medan den tredje är från Kina. Även en av flickorna kommer ursprungligen från Kina. Förutom dessa kommer en flicka från Mongoliet medan de sista två är från Chile respektive Vietnam.

Asklundsskolan är en skola för enbart andraspråkelever. Den ligger i den centrala delen av en stor stad i Västsverige och där bedriver klass C sin undervisning. Det finns i kommunen en annan år 6-9 skola som tar emot nyanlända elever men de allra flesta skolor i kommunen köper tjänster från Asklundsskolan. Eleverna har alltså en hemskola förutom Asklundsskolan som de får börja på när de behärskar det svenska språket. Eleverna spenderar alltså all sin skoltid i en internationell klass och har ingen ordinarie klasstillhörighet. Skolan tar emot elever från år 1 upp till år 9 men den lokal vi besökte har endast elever från år 7 till år 9.

Klass C är en år 7-9 klass som består av åtta elever mellan tretton till femton år. Sju elever kommer ifrån Somalia, varav fyra är pojkar och tre är flickor, och en pojke kommer från Irak.

3.3.2 Presentation av informanterna

Vi har delat in våra informanter i två huvudkategorier: pedagoger i de internationella klasserna samt pedagoger i svenska som andraspråk. Anledningen till detta är att synliggöra vilka som arbetar i internationella klasser och vilka som bedriver

undervisning i svenska som andraspråk några timmar i veckan med elever som går i ordinarie klass.³

Pedagoger i de internationella klasserna

Amelia är en pedagog som har arbetat i klass A i fyra år. De första två åren arbetade hon som vikarie på grund av att den ordinarie andraspråkspedagogen tog ett friår. Under detta vikariat läste hon samtidigt färdigt sina poäng på högskolan. Hon är behörig pedagog för grundskolans senare år i svenska och svenska som andraspråk. För två år sedan tog hon ut sitt examensbevis och tog därefter över den internationella klassen på heltid.

Birgitta har varit verksam pedagog i nio år och hon är ansvarig för klass B. Hon är behörig att undervisa i år 1 till 7, enligt den modell som fanns inom lärarutbildningen innan uppdelningen i tidigare och senare år genomfördes. Hon har läst 30 högskolepoäng (hp) inom svenska som andraspråk.

Camilla är ansvarig pedagog i klass C. Hon var färdigutbildad förskolepedagog 1967 och arbetade inom förskolan fram till början på 1990-talet. Hon började då studera till lågstadiapedagog med 30 hp inriktning i svenska som andraspråk. Efter examen arbetade hon som pedagog för elever med svenska som andraspråk men hamnade efter ett år på Asklundsskolan. Hon har varit verksam svenska som andraspråkspedagog i sammanlagt elva år.

Daphne är en kollega till Camilla och arbetar även hon på Asklundsskolan. Hon är ansvarig för en klass med elever som kommit längst i sin språkutveckling och som efter sommaren skall placeras ut i en ordinarie klass i sina respektive hemskolor. Daphne började som förskolepedagog men valde dock att så småningom vidareutbilda sig till år 1-7 pedagog i svenska och svenska som andraspråk (45 hp). Hon blev färdig för sex år sedan och för ett år sedan fick hon anställning på Asklundsskolan.

Pedagoger i svenska som andraspråk

Emanuel är verksam pedagog på Sunnebergsskolan och tog sin examen för nio år sedan. Emanuel har läst 40 hp svenska som andraspråk. Denna termin undervisar Emanuel tolv elever i år 8 i svenska som andraspråk. Dessa är uppdelade på två grupper och undervisningen bedrivs åttio minuter två gånger i veckan.

Fiona arbetar även hon på Sunnebergsskolan. Hon har sex års erfarenhet av läraryrket, men har endast arbetat med undervisning i svenska som andraspråk sedan två år tillbaka. Hon har utbildning i svenska och svenska som andraspråk för grundskolans senare år. Fiona har för närvarande två svenska som andraspråksgupper, en i år 6 och en i år 8.

Gertrud är verksam på Tollerumsskolan som är en år 6 till 9 skola. Hon hade först ansvar för en klass på lågstadiet men sedan uppstod ett behov efter svenska som andraspråk så Gertrud var med från allra första början. Gertrud vidareutbildade sig på 1980-talet då det fanns några fempoängskurser att gå. Hon har bedrivit

---

³ Anledningen till att vi tagit upp vilken utbildning våra informanter har är för att vi anser det vara väsentligt för vår studie, men då inte för syftet och forskningsfrågorna specifikt. Att vara utbildad i svenska som andraspråk menar vi höjer statusen på utbildningen samt gör att andraspråkseleverna får en god utbildning. Att vi sedan berör respektive informants erfarenhet är enbart för att ge en beskrivning av honom/henne. Att kön finns med som en bakgrundsvariabel har ingenting med studien som sådan att göra utan vi var av den åsikten att informanterna skall få tillhöra det kön han/hon är och utifrån det fingerade vi namnen.

undervisning i internationella klasser vid två tillfällen, men idag har hon svenska som andraspråk med elever i år 7 till 9.

Hilda är lektor i svenska och svenska som andraspråk. Hon har arbetat trettiofyra år inom gymnasieskolan med svenska och svenska som andraspråk. Under 1990-talet kom hon att vidareutbilda sig och disputerade i tvåspråkighetsforskning. Samtidigt undervisade hon fortfarande en dag i veckan ute i skolan för att bibehålla kopplingen till skolans värld. Sedan fem år tillbaka arbetar hon på en högskola med kurser i svenska som andraspråk samt svenska som andraspråksdidaktik för studenter som utbildar sig till pedagoger

Isa arbetar på Skogsbergsskolan som är en grundskola från förskoleklass upp till år 9. Hon är fritidspedagog från början men har läst 40 hp i svenska som andraspråk samt lite specialpedagogik med inriktning på inlärningsproblematik. Nu har Isa arbetat i tjugo år på Skogsbergsskolan med svenska som andraspråk och har även haft internationella klasser i några omgångar.

Jennie arbetar även hon på Skogsbergsskolan. Hon är behörig gymnasiepedagog i svenska och har även läst 30 hp i svenska som andraspråk. Hon har tidigare arbetat på SFI och IVIK (gymnasiets svar på en internationell klass) samt i en internationell klass. Jennie har varit på Skogsbergsskolan i ett år och bedriver där undervisning i svenska och svenska som andraspråk.

3.4 Databearbetning och analysmetod

De intervjuer som vi genomförde var cirka trettio till sextio minuter och spelades in på band. Vi valde dock att inte föra löpande fältanteckningar i samband med intervjuerna, utan riktade istället all vår uppmärksamhet mot våra informanter och det som de framförde. En anledning till detta var för att få dem att vidareutveckla sina resonemang genom att ställa följdfrågor.

Efter det att en intervju var avslutad transkriberade vi materialet. Transkribering är tidskrävande, men vi ansåg att det gav oss möjligheten att se en helhet av intervjun samt att fånga detaljer som vid enbart fältanteckningar eventuellt skulle ha gått förlorade (Kvale, 1997).

I vår resultatsammanställning har vi använt oss av meningskoncentration, vilket innebär att långa uttalanden omvandlas till kortare. Detta gjordes för att vi skulle få möjligheten att behålla det vi ansåg vara det viktigaste innehållet från våra intervjuer. Det material vi då fick fram strukturerades och analyserades. Genom meningskategorisering delade vi sedan in vårt resultat i olika delar som passade in på vad flera av våra informanter hade sagt. Flera informanter talade exempelvis om skönlitteraturens betydelse för andraspråkselevernas språkutveckling och genom det skapades kategorin skönlitteratur. Flera kategorier kom sedan att höra ihop och blev slutligen olika teman som i sin tur fick olika underrubriker. Utgångspunkten har i all databearbetning och analys varit våra forskningsfrågor. Detta för att nå syftet med vårt arbete på ett mer ordnat sätt (ibid.).

Vi har sammanställt vårt resultat i löpande text med vissa citat från våra informanter. De teoretiska utgångspunkterna, det vill säga litteraturen, har varit förutsättningen för vår analys.

3.5 Reliabilitet och validitet

För att kunna göra en kvalitativ studie trovärdig är det avgörande att se till faktorer som reliabilitet och validitet. De ligger till grund för en bedömning då deras syfte är

att se om tidigare uppsatta mål med forskningen har uppnåtts och de visar hur forskaren har försökt säkerhetsställa sina resultat. Forskningsresultat kan inte få något vetenskapligt värde utan att kraven på reliabilitet och validitet uppfylls (Stukat 2005).

Reliabilitet, inom kvalitativ forskning, betyder att den datainsamling som görs är tillförlitlig (Kvale, 1997). I vår studie har vi spelat in samtliga genomförda intervjuer på band för att öka vår reliabilitet. Vi menar att vi genom detta försäkrar att verkligheten är förankrad i vårt insamlade material. Redan i det inledande skedet då intervjufrågorna skulle fastställas ansträngde vi oss för att inte formulera ledande frågor, dock har vi, under intervjuerna, ställt följdfrågor för att få ett större djup i vår undersökning. Vi är medvetna om att vi är vårt egna forskningsinstrument eftersom vi är insatta i det ämnesområde som undersöks och att vi därför kan ha förutfattade meningar om det som skall analyseras. Det här ökar risken för att vi använder oss av våra egna förkunskaper då vi kategoriserar resultat vilket skulle påverka reliabiliteten negativt. Vi har dock försökt att endast se till det som vårt insamlade material har visat och inte låta vårt resultat påverkas av våra egna förkunskaper eller tankar (ibid.).

Hög validitet innebär att studien som görs är giltig. I kvalitativ forskning kan det vara svårt att uppnå validitet då det som undersöks inte är konstant utan verkligheter som är föränderliga. Det viktigaste är dock att undersökningen kan kopplas ihop med de frågeställningar som arbetet har, det vill säga att undersökningen undersöker rätt sak: Har de intervjuer som gjorts gett material som kan besvara de frågor forskaren ställer? Vi har efter varje intervju transkriberat materialet och sedan sett över det så att intervju svaren skall överensstämma med det informanten har sagt (Kvale, 1997).

3.6 Etiska ställningstaganden

Etik innebär att man vet hur man skall handla vid vissa tillfällen och inom forskningen har etiken en stor betydelse då forskningen har stor påverkan på samhället. När en forskning genomförs så är det viktigt att den inriktar sig på betydelsefulla frågor⁴ och att den håller en hög standard (Vetenskapsrådet, 2007).

Enligt Vetenskapsrådet (2007) skall all forskning grundas på fyra principer: *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* samt *nyttjandekravet*. *Informationskravet* innebär att de som blir berörda av forskningen skall vara medvetna om dess syfte. De människor som kommer att delta i undersökningen skall även veta sin roll i projektet och vilka villkor som gäller. Ett villkor är till exempel att de deltar frivilligt och att de kan avbryta sin delaktighet när de önskar. Vi skickade ut ett missivbrev till dem som skulle delta i vår undersökning, där vi berättade om oss själva, vår forskning och vad vi ville undersöka. I brevet upplyste vi om att deltagandet var frivilligt och kunde avbrytas när personen så önskade. Vi förklarade även att deltagarna har rätt att bestämma över sin egen medverkan och ger i början av undersökningen sitt samtycke att delta. Den principen kallas för *Samtyckeskravet*. I vissa fall kan det vara nödvändigt att ordna intyg från vårdnadshavare då den berörde är under 15 år eller om undersökningen är av känslig karaktär (Vetenskapsrådet, 2007), men i vår undersökning var det ej nödvändigt då inga elever var delaktiga.

Den tredje principen, *Konfidentialitetskravet*, innebär att alla som är inblandade i forskningen skall vara anonyma. Det innefattar även ibland att vissa andra faktorer

---

⁴ Vi anser att våra frågor är viktiga då det är aktuellt med en bra utbildning för nyanlända elever för att de fort skall komma in i samhället och i skolan.

såsom namn på skola eller likartat måste tas bort då det genom dem kan bli möjligt att identifiera personer som deltar i undersökningen. Det material som insamlats skall även behandlas så att ingen utomstående skall kunna ta del av dem (ibid.). Vi förtydligade redan i vårt missivbrev att all delaktighet i undersökningen var anonym och i vårt arbete har vi använt oss av fiktiva namn på informanterna och uteslutit namnen på de skolor vi har besökt. Vi upplyste alla medverkande om att det material som vi samlade in endast skulle användas i forskningsändamål, vilket för oss innebar att det användes i vår färdiga uppsats. Vårt arbete kommer att publiceras i DiVA, vilket är en databas länkad till Mälardalens högskola där det går att söka efter examensarbeten, vetenskapliga artiklar och rapporter etcetera och det är deltagarna i vår studie medvetna om. Den principen kallas för *Nyttjandekravet* (ibid.).

4 Resultat

Här kommer vi att presentera resultatet av vår undersökning. Vi har valt att dela in texten i två huvudrubriker: Internationell klass samt Svenska som andraspråk. Anledningen till detta är för det första för att vi vill synliggöra det som specifikt har med internationella klasser att göra och det som pedagoger i de internationella klasserna talade om under intervjuerna. Vid två tillfällen är två andraspråkspedagoger synliga i texten och det beror på att de hade viktiga synpunkter som vi hade svårt att bortse ifrån.

En annan anledning till dessa två huvudrubriker är att en stor del av resultatet kunde sammanställas utifrån olika kategoriska indelningar. Vi valde rubriken Svenska som andraspråk eftersom vi där kunde sammanfatta vad samtliga pedagoger sagt, såväl pedagoger i de internationella klasserna som de som undervisar elever i svenska som andraspråk några timmar i veckan. Vi önskade även göra texten mer levande och har därför använt oss av citat som rubriker vilka vi anser återspeglar vad texten skall beröra. I resultatet har vi valt att synliggöra de olika lärarna genom att benämna dem som pedagoger för de internationella klasserna och pedagoger i svenska som andraspråk. Vi är dock medvetna om att även lärarna i den internationella klassen undervisar elever i svenska som andraspråk men valde att benämna lärarna på detta sätt för att tydligare kunna visa vilken pedagog som tillhör vilken grupp.

4.1 Internationella klasser

4.1.1 *...elever förbereder sig både språkligt och kulturellt*

En internationell klass är en klass där eleven skall lära sig grunden i det svenska språket samt förstå hur den svenska skolan är uppbyggd och hur den fungerar, det är alla informanter överens om.

Daphne menar att en internationell klass även fungerar som en introduktion till samhället genom att eleverna kommer från en annan samhällsstruktur, en annan kulturell bakgrund och eventuellt helt utan tidigare skolbakgrund. Birgitta tillägger att vissa barn också är tvungna att byta inlärningsperspektiv när de börjar i den svenska skolan. I exempelvis Irak skall eleverna lära sig all fakta utantill för att klara av skolan medan i Sverige betonas vikten av förståelse: *... det finns många som har andra inlärningsperspektiv. I Irak ska man lära sig mycket utantill medan här fokuserar vi på förståelse.*

4.1.2 *Viktigt att prata med jämnåriga svensktalande kamrater*

Amelia berättar att hon ger eleven en tillhörighet i den ordinarie klassen redan efter två veckor då hon anser att det är enormt viktigt att eleven får höra det svenska språket från andra än de pedagoger som är engagerade i undervisningen. Hon menar att det är oerhört viktigt för elevens språkframgång. Interaktionen med andra människor är betydelsefull i alla bemärkelser för alla individer, men för elever med svenska som andraspråk är det viktigt att få vänner som de kan öva det nya språket med: *Ju mer de får desto fortare får de ett språk*. Detta gynnar såväl språkutvecklingen som den sociala utvecklingen. Amelia förklarar att eleven följer sin klass i vissa ämnen så som idrott, slöjd och estetiska ämnen, trots att språkbehärsknigen fallerar. Hon menar att det inte bara är viktigt att eleven får höra det svenska språket utan även att han/hon känner sig som en del av skolan och att han/hon kan lära känna nya kamrater.

Birgitta gör på ett annorlunda sätt. Hon väntar ungefär sex månader innan en elev får en klass som han/hon tillhör då hon anser att hon vill lära känna eleven innan hon kan placera ut honom/henne i en ordinarie klass. I övrigt fungerar det på liknande sätt som hos Amelia. Birgitta känner dock lite motstånd att låta en nyanländ elev delta i idrotten till en början på grund av att hon anser att eleverna hamnar i en utsatt position i till exempel omklädningsrummen. Birgitta betonar även hon vikten av att eleverna får nya vänner utanför klassen som de kan tala det svenska språket med. Andraspråkspedagogen Hilda återkommer även hon till att kontakten med verkligheten är oerhört betydelsefull, exempelvis genom att göra studiebesök. Hon uttryckte sig enligt följande: *Att man får så allsidig språkinläring som möjligt från så många domäner som tänkas kan, alltså då inte att svenskan blir förpassad till skolan*.

4.1.3 *...idiotiskt om eleverna inte får en klass utan blir isolerade*

Hur länge en elev stannar i en internationell klass varierar från elev till elev enligt samtliga pedagoger. Amelia lyfter fram att varje elev kan ha olika förkunskaper när de anländer till Sverige och de kan befinna sig på olika mognadsstadier samt ha olika mycket energi och engagemang i sitt skolarbete. Det här, men även föräldrarnas attityd gentemot skolundervisningen har en stor betydelse för hur eleven lyckas i skolan och hur länge han/hon blir kvar i den internationella klassen. Amelia och Birgitta har dock samma målsättning och det är att eleven skall följa sin ordinarie klass på heltid efter ungefär tre terminer.

På Asklundsskolan där Camilla och Daphne arbetar, är organisationen helt annorlunda jämfört med den på Sunnebergsskolan och Hjalmarunds skola. På Asklundsskolan finns inga ordinarie klasser och eleverna går därför heltid i sin internationella klass. Eleven har dock en hemskola då han/hon börjar på Asklundsskolan och när eleven anses ha sådana språkkunskaper att han/hon kan tillgodogöra sig ämnesundervisning i ordinarie klass får han/hon börja på sin hemskola. Daphne förklarar att på Asklundsskolan går eleverna så länge de behöver vilket kan variera från 6 månader upp till tre år. Eftersom eleverna inte möter svenska elever under skoltiden på dagarna uppmuntrar hon dem till att söka sig till fritidsaktiviteter där de kan möta jämnåriga kamrater och tala det svenska språket mer. Hon menar att det här är något som utvecklar deras språk enormt: *Att träffa kompisar som pratar det svenska språket kan ge en enorm utveckling*.

Gertrud, som arbetar med grupper i svenska som andraspråk, betonar vikten av att eleverna i de internationella klasserna måste få träffa svensktalande ungdomar. Hon säger: *Jag tycker det är idiotiskt om eleverna inte får en klass utan blir isolerade*.

4.2 Svenska som andraspråk

4.2.1 Andraspråksinläring

...ta till sig ett nytt språk och en ny kultur

De internationella lärarna Birgitta och Camilla förklarar andraspråksinläring med att eleverna skall kunna använda de ord de redan har i sitt modersmål och hitta begreppen på ett nytt språk. Andraspråkspedagogen Hilda poängterar dock att: *Det är något man absolut ska skilja ifrån inläring utav svenska som modersmål.*

Amelia, som undervisar i en av de internationella klasserna, anser att eleverna bygger upp en bas i sitt nya språk genom både teoretiskt och praktiskt arbete. Med det menar hon att hon vill få dem att förstå att det inte bara är i skolan som de tillägnar sig det nya språket utan att de lär sig oerhört mycket genom socialt samspel med andra människor i samhället, exempelvis genom att engagera sig i någon idrottsklubb. Amelia säger: *Jag försöker ju vara där de är, o försöker att de spelar basket, det är ju också en del, eller fotboll eller att de får kontakt med andra.* På detta sätt får eleverna kontakt med samhället, känner sig delaktiga, får insyn, lärdom samt vetskap om den svenska kulturen. Den internationella pedagogen Daphne och andraspråkspedagogen Gertrud är av precis samma uppfattning som Amelia. Genom kontakt med andra människor än dem i skolan får eleverna så mycket mer än bara språkträning.

...få bygga upp en trygghet...

Alla informanter är överens om att trygghet är grunden för att språkinläring och språkutveckling skall ske. Birgitta påpekar även att det är väldigt viktigt att skapa en gemenskap i den internationella klassen. Hon förklarar: *... jag har märkt att de som inte är trygga de lär sig inte.* Hon brukar försöka sätta eleverna tillsammans med någon som de har bästa möjliga stöd av. I början tillsammans med någon som pratar samma språk om det finns, annars tillsammans med någon som de kan ha liknande intressen med. Men efter ett tag när de kommit igång med språket byter hon plats på dem så att de inte sitter tillsammans med dem som pratar samma språk så de använder svenskan när de skall kommunicera med varandra.

I en internationell klass förklarar Birgitta och Camilla att miljön är mer anpassad för att eleverna lättare skall kunna ta till sig språket: gruppstorleken är mindre än i ordinarie klasser och alla eleverna får i lugn och ro möjligheten att tillägna sig sitt nya språk. En internationell klass skall även vara en plats där eleverna skall känna en trygghet. Daphne menar att många elever kan komma från traumatiska upplevelser och därför är det här oerhört viktigt. Tryggheten skall även bidra till att eleverna vågar prova sitt nya språk. Hon beskriver den internationella klassen som en plats som tillåter eleven: *Att successivt få bygga upp en trygghet och en språklig kunskap som gör att man inte känner sig helt bortkommen.*

4.2.2 Förstaspråkets betydelse

Modersmålundervisningen är jätteviktig...

Samtliga informanter är överens om att elevens förstaspråk har stor betydelse för hur hans/hennes andraspråksinläring och utveckling fortskrider. De menar att ju rikare

förstaspråket är ju fortare går inläringen av ett nytt språk. Andraspråkspedagogen Isa påpekar att:

Har eleverna ett väl fungerande förstaspråk så påverkar det ju hur fort de lär sig svenskan. Då har de ju alla ord och begrepp, de har alla krokarna och det är bara att hänga ord på dem.

Fiona och Jennie, båda andraspråkspedagoger, berättar att de ganska ofta ser att eleverna är halvspråkiga, det vill säga att de inte kan sitt modersmål och att de inte kan svenska. I dessa fall finns det inte så mycket att bygga vidare på.

På grund av att förstaspråket är så betydelsefullt anser alla informanter att modersmålsundervisning är väldigt viktigt för eleverna. Samtliga skolor som ingår i studien erbjuder sina andraspråkselever modersmålsundervisning men det är inget som är obligatoriskt utan upp till varje enskild elev och dennes vårdnadshavare. Amelia och Birgitta, från de internationella klasserna, är dock de två som beklagar att undervisningen på modersmålet bara erbjuds några få timmar i veckan och skulle helst se att dessa utökades. Birgitta menar att modersmålsundervisningen inte enbart är positiv för elevens språkinläring utan att även modersmålslärarna är betydelsefulla i arbetet med andraspråkselever för att de fungerar som länkar mellan eleven och det svenska samhället samt att skolan kan få en bättre kontakt med hemmen, då föräldrarna eventuellt inte kan tala svenska:

Om vi till exempel behöver kontakta hemmet och de hemma inte kan tala svenska kan vi ta hjälp av de här lärarna och de känner ofta familjerna då blir det lite svårare för eleverna att smita undan grejer som de lätt gör för vi kan inte tala med dem hemma.

...har ett språk som liknar svenskan så är det mycket lättare...

Den internationella pedagogen Birgitta samt andraspråkslärarna Emanuel och Jennie är övertygade om att vilket elevens förstaspråk är har betydelse för andraspråkets inläring och utveckling. Jennie poängterar: *... om du har ett språk som liknar svenskan så är det mycket lättare, med ett latinskt alfabet och så.* Både hon och Emanuel är överens om att har elevens förstaspråk många likheter med svenskan underlättas inläringen och utvecklingen, till skillnad mot de fall då elevens förstaspråk kanske inte ens är indoeuropeiskt och bygger på ett helt annat grammatiksystem och ett annat alfabet. Camilla, en av de internationella pedagogerna, tror däremot inte att det spelar någon roll vilket förstaspråk är utan betonar istället betydelsen av hur rikt språket är på ord och begrepp. Det här håller även andraspråkspedagogen Isa med om.

Jämförelser mellan språken ger mycket kunskap

Andraspråkspedagogen Gertrud påpekar att det är viktigt att visa på likheter och skillnader i elevens två språk och göra dem medvetna om språken. Hon förklarar att om hon kan synliggöra skillnaderna mellan språken för eleven och ge honom/henne regler för svenskans sätt att göra blir språkinläringen och dess utveckling enklare. Hon menar att eleven visserligen kan komma fram till skillnaderna på egen hand, men säger: *att det tar mycket längre tid och de kanske ändå inte förstår konstruktionen.* Enligt Gertrud är en bra hjälp på vägen i detta arbete Kenneth Hyltenstams *Svenska i invandrarperspektiv.*

Hilda, som även hon, liksom Gertrud har erfarenhet av arbete i svenska som andraspråk med elever från ordinarie klass, har samma tankar. Hon ser gärna att

andraspråkselever får arbeta med texter på sitt förstaspråk och översätta dem till svenska. På så sätt får alla ta del av deras språk och det engagerar samtliga som är involverade i undervisningen. Det här får eleverna känna att det de har med sig är betydelsefullt. Det handlar om att ta tillvara på deras erfarenheter, vilket är en skyldighet att göra som pedagog men som enligt Hilda sorgligt nog ibland glöms bort.

4.2.3 Pedagogen

...vara lyhörd in i minsta detalj

Alla informanterna, oavsett om de arbetar i internationell klass eller med svenska som andraspråk, framhäver att pedagogen som skall undervisa andraspråkselever måste vara lyhörd och empatisk. *Man måste vara lyhörd in i minsta detalj. Jag tänker både socialt och att veta mycket om eleverna* säger andraspråkspedagogen Gertrud. Camilla och Daphne, tillsammans med andraspråkslärarna, menar att man måste tycka om eleverna och verkligen ha ett intresse för att arbeta med barn från alla delar av världen. Gertrud betonar även att det inte endast är för eleven intresse skall visas, utan samtidigt för elevens familj, kultur, familjetraditioner och religion: *Ju mer jag kan desto mer förstår jag ju eleven och då vet den också att jag bryr mig* säger hon.

...vara ganska bestämd och inta en ganska klar och tydlig ledarroll

De internationella lärarna Camilla och Daphne menar att pedagogen i en internationell klass skall visa eleverna de sociala koder som existerar i samhälle. Camilla poängterar att det är viktigt att ha tålamod med den socialisationsprocess som sker och låta den ta tid. Daphne menar utöver det att elever som nyss anlänt från länder där skolgången är mer strikt och pedagogerna mer auktoritära kan behöva en sådan pedagog även här till en början. Flera av andraspråkslärarna tar också upp vikten av att vara auktoritär. Fiona förklarar vidare att pedagogen måste: *vara ganska bestämd och inta en ganska klar och tydlig ledarroll.*

Att det är viktigt att skapa trygghet och lugn och ro är informanterna överens om men Isa, som undervisar i svenska som andraspråk, menar att det även är viktigt att komma ihåg:

...att man inte är kompis utan att man är lärare och vuxen. Man ska behålla den rollen annars blir man uppäten av eleverna. Sen betyder inte det att man inte är engagerad och inte tar hand om dem och är mamma ibland och ger en kram ibland, det ingår i lärarrollen men de barnen som har gått i skolan i sina hemländer kräver att man är lärare. Att man är den som bestämmer.

Andraspråkspedagogen Gertrud menar att hon ibland frångår detta och säger att en nära relation med eleven kan göra det enklare för eleven att lära sig språket och komma in i samhället.

Viktigt att man har en utbildning...

Det är endast två av informanterna, Amelia och Hilda, som betonar vikten av att pedagogen skall vara kunnig och utbildad inom sitt ämne. Amelia undervisar en internationell klass och Hilda är behörig andraspråkspedagog. Hilda förklarar: *... har man en utbildning så att man förstår vad det är som eleverna behöver.* Amelia menar också att kunskapen är betydelsefull när något inte fungerar i klassrummet eftersom man då

måste kunna tänka om och prova något nytt. Även andraspråkspedagogen Gertrud menar att du måste lära dig att tänka i andra banor och finna olika lösningar på eventuella problem.

Ha nära till skratt...

Andraspråkspedagogen Jennie menar att man som pedagog måste kunna entusiasmera sina elever till att vilja lära sig och att alltid ha nära till skratt. Lite humor menar även Birgitta, som undervisar i internationell klass, är viktigt: *...det blir mycket roligare då*. Har man förmågan att skapa ett lustfyllt klassrum där eleverna vill arbeta så har man lyckats med mycket anser Emanuel. Han är även den enda av informanterna som påpekar betydelsen av att vara bra på att lyssna. Han menar att den pedagog som skall arbeta med elever som nyss anlänt eller som har svenska som andraspråk måste ge eleverna utrymme och sätta dem i fokus.

4.2.4 Arbetssätt

...ser gärna att lärare samarbetar

Amelia berättar att hon i sin internationella klass låter sina elever arbeta med samma saker som deras ordinarie klass gör i ämnesundervisningen. Detta resulterar i att eleverna oftast arbetar med olika saker under undervisningstimmarna. De övriga informanterna i de internationella klasserna har ett fast schema där eleverna arbetar med samma ämne under samma tid. Det vill säga att de ena timmen arbetar med svenska och nästa med matematik. Daphne och Birgitta använder sig av ett individuellt anpassat arbetsschema till varje enskild elev i sin undervisning. Schemat tillåter eleverna att arbeta mer på egen hand och ta ett större eget ansvar. Daphnes klass har kommit relativt långt i sin språkutveckling och därför anser hon att de klarar av att arbeta självständigt. Amelia betonar eleverna måste vara *väldigt självständiga och studiemotiverade* för att individuellt arbete skall fungera.

Till skillnad mot lärarna i de internationella klasserna så träffar andraspråkslärarna sina elever endast ett fåtal timmar i veckan och då är det andraspråksundervisning i svenska som gäller. Hilda och Emanuel betonar dock vikten av att ändå försöka samarbeta med andra pedagoger och arbeta mer ämnesintegrerat. Hilda kommenterade att hon *ser gärna att lärare samarbetar*.

...jobbar med mycket grupparbeten

De internationella lärarna Camilla och Daphne anser att grupparbeten är bra för eleverna då de kan ha stor nytta av varandras kunskaper. Daphne förklarar att dialogsamtal är en form av elevaktiv undervisning som hon använder sig av. Ingen av lärarna i andraspråksundervisningen ansåg sig använda grupparbeten i större utsträckning, förutom Jennie som menade att eleverna i hennes klass ofta får utöva rollspel i mindre grupper.

Daphne menar att vissa elever har kulturellt rotade egenskaper som att till exempel inte tala om man inte blir tilltalad. På grund av detta lägger hon mycket tid vid samtalsövningar i halvklass med pojkar och flickor separerade från varandra. En av anledningarna till detta är att hon har ganska många pojkar som är duktiga på att ta för sig och tar väldigt mycket talutrymme och det kan göra att flickorna dämpar sig ännu mer. Hon fortsätter: *I halvklassen kanske flickorna vågar ta sig talutrymme men också att man kan prata eller läsa om olika saker som handlar om just tjejer eller killar*.

Viktigt att eleverna blir delaktiga

Ingen av informanterna använder sig enbart av katederundervisning men de internationella lärarna berättar att den utgör en större eller mindre del av deras undervisning. Amelia menar att de gånger hon bedriver undervisning på det sättet går det till så att hon som pedagog tar stort talutrymme samt skriver på tavlan under tiden, men ofta vill eleverna tala och då försöker hon utgå från vad de framför. Birgitta bedriver i viss mån katederundervisning men oftast arbetar eleverna individuellt, hon framhäver dock att hon *...har samling på morgonen när jag pratar med hela klassen.*

Camilla har ibland katederundervisning när hon samtalar med sina elever men hon menar att det inte gör dem mindre aktiva. Samtalen har ofta en utgångspunkt i elevernas egna erfarenheter, till exempel från ett besök de har gjort tillsammans. De samtalar om händelser gemensamt och tar ut svåra ord som sedan skrivs på tavlan. Utifrån orden skriver de sedan gemensamt en text om vad de har varit med om.

...infantilisera dem och tycka att de är småbarn då sparkar de bakut direkt

Att arbeta utifrån eleven och dennes egenskaper och bakgrund är något som alla informanter har som utgångspunkt i sin undervisning. Andraspråkspedagogen Emanuel vill synliggöra elevernas kultur och göra den närvarande i klassrummet vilket han känner att han gör genom att utgå från eleven, dennes tankar och känslor. Fiona, Gertrud och Jennie, även de pedagoger i svenska som andraspråk, understryker hur viktigt det är att nivån inte läggs för lågt och att materialet är anpassat efter eleven. Fiona framhåller att:

... man inte plocka in vilken fånig text som helst till stora ungar därför att hålla på och infantilisera dem och tycka att de är småbarn då sparkar de bakut direkt.

Gör undervisningen mer anpassad och lustfylld då kommer resultaten menar Gertrud. Av lärarna i de internationella klasserna är det endast Birgitta och Camilla som nämner nivån på kunskapen i sin undervisning, dock är de inte överens. Birgitta menar att hon vill lägga nivån lite högre än elevernas nuvarande för att få bäst resultat medan Camilla startar väldigt lågt och menar att nivån skall höjas med tiden: *Sedan ska jag kunna känna mina elever så pass mycket att jag kan hjälpa dem att hitta nästa nivå och öka svårigheten.*

...våga prata helt enkelt utan att de ska känna sig dumma...

I de internationella klassernas undervisning säger sig både Amelia och Daphne arbeta med elevernas prosodi. Daphne menar inte att det är viktigt att eleven talar helt korrekt utan snarare att eleven blir förstådd av andra. Amelia vill även hon att hennes elever skall våga uttrycka sig på sitt andraspråk utan att känna sig dumma, trots att det kan bli fel. Huvudsyftet med Amelias undervisning är att eleverna skall bli delaktiga och fungera ute i samhället, hon säger att hon vill att eleverna: *ska våga fråga på biblioteket eller i affären. Att de ska våga prata helt enkelt utan att de ska känna sig dumma....*

Till skillnad mot Amelia och Daphne använder sig andraspråkspedagogen Gertrud av musik och hörövningar för att förbättra elevernas uttal. Båda sätten tillåter eleverna att först lyssna och sedan repetera. Hon utgår i detta arbete från en bok som heter *Grammatiksånger*. Fiona, även hon andraspråkspedagog, låter eleverna

framföra sina texter muntligt och genom det träna sitt uttal och att framföra något inför kamraterna. Gertrud och Fiona är de enda av andraspråkslärarna som betonar vikten av att träna elevernas uttal.

Den internationella pedagogen Birgitta säger att det är väldigt svårt för vissa elever att formulera sig på svenska och att de behöver ha ett ganska stort ordförråd innan de kan göra det. Till en början handlar det för henne om att befästa så många ord som det bara går hos eleverna.

...jätteförsiktig med att rätta...

För att få igång eleverna att skriva använder sig andraspråkspedagogen Gertrud av bildkort där en kort inledning till en berättelse står skriven. Genom den starten förenklar hon arbetet för eleverna. Även andraspråkspedagogen Jennie menar att hon som pedagog måste hjälpa eleverna att komma igång och hon har valt att till största delen utgå från den litteratur de läser då skrivuppgifter skall utformas. På detta sätt får hon eleverna att skriva i olika genrer och inte bara komponera berättelser. Gertrud menar att det är viktigt att låta eleverna pröva sig fram och låta dem känna glädjen i att arbeta och hon har därför valt att inte gå in i sina elevers texter och rätta för mycket utan har valt att ge kommentarer vid sidan av där hon förklarar vad eleven skall träna mer på. Hon tar sedan fram material som tränar eleven på det brister som han/hon har och stöttar och handleder honom/henne i det fortsatta arbetet utifrån det.

Lärarna i de internationella klasserna menar att det ibland kan vara svårt för deras elever att uttrycka sig skriftligt i alla fall till en början, men Birgitta låter exempelvis sina elever skriva utifrån olika teman som har utgångspunkt i deras liv: *...de brukar få skriva om sig själva.* De kan handla om att skriva om sitt hemland för att sedan berätta för sina kamrater. Daphne låter sina elever skriva egna dialoger som de sedan får träna med varandra, på det sättet får hon in både skrivövning och uttalsövning

4.2.5 Arbetsmaterial

...medvetna om sin inläring

Andraspråkspedagogen Gertrud ser betydelsen av att göra eleverna medvetna om sin egen språkinläring:

Jag försöker involvera eleven redan från början så att de ska bli medvetna om sin egen inläring. Kommer de till exempel från Kurdistan är de ju vana vid en helt annan skola med auktoritära lärare. Men börja vid det lilla, att börja få dem att ta ansvar för sin egen inläring gör också att de blir medvetna på ett helt annat sätt. Just om hur språkutvecklingen är.

Även andraspråkspedagogen Emanuel tänker som Gertrud och anser att när eleverna blir medvetna om sin egen inläring kan de hjälpa och stötta varandra och även synliggöra varandras framgångar. Något som även andraspråkspedagogen Isa berör men hon menar att de då måste de vara på liknande nivåer. Hon har insett att det inte gynnar någon av eleverna om hon låter en stark elev hjälpa en elev som har det svårare.

Ingen av de internationella lärarna tar upp medvetandegörandet av elevernas egen inläring.

...bra material att börja med

Samtliga pedagoger i de internationella klasserna använder sig av läromedel, dock inte samma material eller på samma sätt. Amelia och Birgitta använder sig av exempelvis *Palin* där det finns en arbetsbok i svenska som andraspråk och en vokalbok med tillhörande spel. Birgitta säger att *Det är ett bra material att börja med*. Birgitta har även mycket eget material som hon har konstruerat, något som Amelia gärna skulle göra om hon hade tiden. Daphne poängterar dock att oavsett vilket material man använder så är det viktigt att ha variation i sin undervisning, vilket flera av informanterna håller med om. Hon och Birgitta är för övrigt de enda två som använder sig av en grammatikbok, *Nya Mål*. Denna bok arbetas det gemensamt med i klassen och inte alls individuellt.

Gertrud är den som har mycket material som hon samlat på sig genom åren, dock gör hon fortfarande mycket material själv. I många fall får även hennes elever hjälpa till med detta genom att konstruera frågor som tillhör texter de läst. Dessa frågor sparar Gertrud och använder med andra grupper vid senare tillfällen. Isa förklarar:

Jag tar hjälp av vissa läroböcker ibland och bara plockar när vi ska jobba med ordföljd eller grammatik. Då plockar jag o kopierar upp vissa grejer. Använder de lite som idébank.

Skönlitteraturen är ett bra läromedel, inte bara för språket...

Alla informanter använder sig av skönlitteratur i undervisningen men på olika sätt. Andraspråkslärarna Isa och Jennie utgår helt från skönlitteratur då de anser att den ger allt som deras undervisning kräver. Litteraturen ger allt ifrån en inblick i den svenska kulturen till ordkunskap och grammatik. Jennie säger: *Jag försöker välja sådan litteratur som gör att de får möta svensk kultur [...] men även sin egen kultur*. Både Isa och Jennie har byggt upp sitt arbete så att de efter varje läst kapitel för diskussioner med eleverna om innehållet. Eleverna får även övningar och frågor till texterna. En viktig aspekt är dock enligt Jennie att: *...välja sådant som de tycker är intressant och att materialet inte är för enkelt*.

Även andraspråkspedagogen Gertrud utgår mycket från skönlitteratur men då böcker som är utformade för elever med svenska som andraspråk. En sådan bok är *Pizza med svamp och ost* från en serie skriven av Gull Åkerblom. Utifrån boken arbetar sedan Gertrud fram material så som frågor och övningar som hon anser passar de olika kapitlen. Vid läsningen vill Gertrud gå långsamt fram så efter varje sida diskuterar hon gemensamt med eleverna om de ord som funnits med eller ny grammatik som synliggjorts.

Andraspråkspedagogen Fiona utgår bland annat från en läromedelsbok vid namn *Mango* som innehåller en mängd olika noveller, men hon säger även att hon inte är rädd för att ge sina andraspråkslever samma litteratur som eleverna i modersmålssvenska läser:

De har läst texter av Strindberg fast de har inte gjort de själva utan vi har läst dem tillsammans och gått igenom vad som händer och förklarat alla orden.

För samtliga pedagoger i de internationella klasserna är biblioteket en välbesökt plats. Birgitta får även så kallade boklådor skickade till sitt klassrum från stadsbiblioteket med skönlitteratur som passar hennes elever men vid andra tillfällen

gör hon, liksom de andra informanterna, så att de besöker biblioteket vilket ger eleverna möjlighet att själva välja böcker.

Det ska vara en upplevelse...

Vad det gäller högläsning menar Birgitta att det inte fungerar då hennes elever i den internationella klassen är på allt för olika språknivåer. Till skillnad från Birgitta använder Daphne, även hon internationell pedagog, gärna högläsning och hennes tanke är att den skall bidra med en läsupplevelse för eleverna, att de skall kunna lyssna och bli intresserad av böcker och läsningen i sig. Hon menar vidare att det även kan vara *...inledning av ett tema man ska jobba med*. Andraspråkspedagogen Jennie håller med Daphne men menar att vissa av hennes andraspråks elever behöver högläsning medan andra har kunskapen och viljan att läsa på egen hand. Även andraspråkslärarna Gertrud och Emanuel använder sig av högläsning vid vissa tillfällen.

... lexikonet är deras bästa vän i många år framöver...

Användandet av lexikon skiljer sig lite åt hos de olika informanterna. Amelia och Birgitta, som undervisar internationella klasser, använder sig mycket av lexikon i sin undervisning. Birgitta skaffar lexikon på alla språk som det går och hon uppmanar även eleverna själva att skaffa det. Hon förklarar:

Det tar ungefär åtta år när man är ny att lära sig ett språk lika bra som jämnåriga så jag brukar säga att lexikonet är deras bästa vän i många år framöver och att de ska lära sig att använda det.

Även andraspråkspedagogen Jennie har samma tanke i sin andraspråksundervisning och hon säger sig har märkt att elever som kan använda sig av lexikon på sitt modersmål lyckas väldigt bra i sin språkinläring och språkutveckling. Amelias elever uppmantras att, förutom litterära lexikon, använda ett elektroniskt lexikon via Internet som heter *Lexin*. Hon berättar även att hon använder sig av många bra forum och program på Internet där eleverna får både se, lyssna och skriva. Hon poängterar dock att datoranvändningen inte fungerar för alla.

Lexin är även något som Gertruds andraspråks elever får använda sig av i undervisningen. Gertrud anser att det positiva med *Lexin* är att orden uttrycks i presensform istället för infinitiv: *...det är ju det eleverna kan*.

Den internationella pedagogen Camilla använder inte alls lexikon i sin undervisning. Hon har flera elever som är analfabeter när de anländer och därför anser hon det vara direkt olämpligt. Hon säger även:

Det kan bli rätt underhållande att läsa texter som elever, vilka tycker om att slå i lexikon, har skrivit då det inte alltid går att direkt översätta ord från språk till språk.

Daphne, som undervisar i en internationell klass och andraspråkspedagogen Isa uppmantrar sina elever att frångå att översätta ord mellan andraspråket och modersmålet. De inspirerar dem istället till att slå upp svenska ord och få en svensk förklaring till ordet, exempelvis i *Svensk ordbok* eftersom orden där alltid står i en mening.

4.3 Skillnader mellan internationella klasser och svenska som andraspråksundervisning

...mer jobb med att få till det här sociala

Hilda, som endast arbetat med svenska som andraspråk, menar att den väsentliga skillnaden mellan en internationell klass och en svenska som andraspråksgrupp är den heterogenitet som finns i en internationell klass. Spridningen är mycket större på alla områden om det är så att många länder är representerade men samtidigt är det en otrolig tillgång och något som skall utnyttjas i undervisningen. Gertrud har arbetat i både internationell klass och med andraspråksgrupper och hävdar att den största skillnaden är att i en internationell klass kan pedagogen arbeta mycket mer ämnesövergripande eftersom han/hon har klassen hela dagen. Amelia är inte riktigt överens med Gertrud utan menar att om hon skulle arbeta med en grupp elever i svenska som andraspråk skulle hon ändå arbeta ämnesövergripande: *Jag ser att många elever har svårt med sitt skolarbete i andra ämnen och därför vill jag hjälpa dem.*

Fiona och Emanuel har ingen erfarenhet av att arbeta i en internationell klass men båda tror att det i den undervisningen handlar mycket om att lära eleverna de sociala koder som finns i samhället: lära dem hur man bemöter andra människor, hur man svarar på tilltal samt hur man ber om någonting. Jennie och Isa kommenterar även de, de sociala aspekternas betydelse dock tillägger Isa att fostran av elever är något som skall föras vidare och ske i all undervisning. Både Jennie och Isa har tidigare arbetat som pedagoger i internationella klasser.

... ska det vara väldigt lätt

Andraspråkspedagogen Fiona säger att hon inte tror att det räcker med att bara vara kunnig i det svenska språket och allt vad det innebär, utan att kunskaper i alla skolämnen är bra sedan de arbetar med dessa också. Isa och Emanuel, även de andraspråkspedagoger, kan se svårigheterna med att eleverna i en internationell klass är helt nya och kan helt eller delvis sakna baskunskaper samt ett språk att uttrycka sina kunskaper och erfarenheter på. Jennie betonar att:

Det kan vara frustrerande att eleverna inte kan ett ord på svenska så man får börja från början men ändå inte göra något för barnsligt. Men samtidigt ska det vara väldigt lätt.

Isa säger att arbetet med eleverna måste utgå från det konkreta och menar att bilder kan vara bra verktyg samt att kraven på språkriktighet måste vara låga. Amelia som undervisar elever i internationell klass säger att i undervisning i svenska som andraspråk kan pedagogen *...förhoppningsvis utgå från att de eleverna har kommit längre i språket och att man kan arbeta på en annan nivå.*

4.4 Sammanfattning

En internationell klass är en klass där eleven skall lära sig grunden i det svenska språket samt förstå hur den svenska skolan är uppbyggd och hur den fungerar, det är alla informanter överens om. De framhäver även att den skall ge en introduktion till samhället då eleverna kommer från en annan samhällsstruktur, en annan kulturell bakgrund och eventuellt helt utan tidigare skolerfarenheter. Förutom detta skall

eleverna bli bekanta med de sociala koder som existerar i samhället och den socialisationsprocess som sker är det viktigt att ha tålamod med och låta ta tid. Samtliga informanterna är eniga om att eleverna i den internationella klassen skall känna trygghet och att tryggheten vidare kan förenkla och förbättra deras språkinlärning och språkutveckling.

Flera av informanterna lyfter fram att en pedagog som skall arbeta med andraspråks elever måste vara lyhörd och empatisk samt tycka om eleverna och verkligen ha ett intresse för att arbeta med barn från alla delar av världen. Han/hon måste även vara bestämd och inta en ganska klar och tydlig ledarroll. Att vara en auktoritet, men samtidigt visa eleverna respekt. Det handlar om att våga ställa krav på eleverna, men att arbeta utifrån dem och deras tidigare kunskaper, erfarenheter och bakgrund. Två av informanterna framhäver betydelsen av att pedagogen måste ha en utbildning inom sitt ämne.

Andraspråksinlärning är ett begrepp som förknippas med andraspråks elever och det innebär att eleverna skall lära sig ett nytt språk utöver det modersmål de redan har. Förstaspråket har här en väldigt stor betydelse för inlärningen och utvecklingen. Om eleverna inte har sitt förstaspråk, det vill säga en god bas i sitt modersmål, blir andraspråksinlärningen mycket svårare och andraspråksutvecklingen går mycket långsammare. Detta var dock något som informanterna inte var överens om. Två av informanterna menade att vilket förstaspråk eleven har inte betyder något för inlärningen och utvecklingen medan de övriga trodde att det hade det.

Det är viktigt att se den individuella eleven i undervisningen och det kan göras genom att exempelvis eleverna får individuella arbetsscheman som de kan arbeta utifrån. Det tillåter eleverna att arbeta på egen hand och ger dem möjlighet att ta eget ansvar.

För att få eleverna att våga tala mer så kan interaktion i små grupper vara att föredra. De tillåts då samtala med någorlunda jämlika kamrater. Samtalet mellan pedagog och elev måste även det vara jämbördigt vilket kan försvåras om undervisningen helt sker med katederundervisning. Genom samtalet så övas elevernas uttal och det är viktigt att de känner att de vågar uttrycka sig på det nya språket även om det kan bli fel.

Skönlitteratur används i samtliga informanters undervisning, men på olika sätt. Vissa menar att skönlitteraturen ger eleverna all den kunskap som de behöver. Den introducerar det svenska språkets grammatik och innehållsmässigt kan den ge en inblick i den svenska kulturen. Flera av informanterna påpekar dock att det är oerhört viktigt att välja texter som passar eleven, både intellektuellt och kunskapsmässigt.

Tydliga skillnader som lärarna kunde se mellan undervisning i en internationell klass och i en grupp med andraspråks elever är den heterogenitet som kan finnas i en internationell klass. Eleverna kan befinna sig på väldigt olika kunskaps- och mognadsnivåer. Andraspråkslärarna menade även att undervisning i de internationella klasserna mer innefattar att lära eleverna de sociala koder som finns i samhället och lära dem om den nya kulturen.

5 Resultatanalys

I denna analys kommer vi att koppla samman vårt resultat med det som litteraturgenomgången har behandlat. Vi har precis som i resultatdelen valt att använda oss av två huvudrubriker: En internationell klass samt Svenska som andraspråk. Utifrån dessa är sedan texten indelad i underrubriker. I den del som

utgår från internationella klasser förekommer endast pedagoger som arbetar i sådana klasser och därför specificeras inte deras arbetstillhörighet vidare.

5.1 En internationell klass

5.1.1 Uppbyggnad

Samtliga pedagoger i de internationella klasserna är överens om att en internationell klass är en undervisningsgrupp för nyanlända elever i grundskolan, vilket Cerú (1993) skriver. De menar även att det är där eleven skall lära sig grunden i det svenska språket samt förstå hur den svenska skolan är uppbyggd och hur den fungerar. Skolverket poängterar att varje kommun skall erbjuda nyanlända barn och ungdomar möjligheten att studera i en sådan klass. Det finns dock inga direktiv över hur en internationell klass skall se ut eller fungera utan det kan variera från kommun till kommun och skola till skola (Hellström, 2008, april 2).

Daphne anser att den internationella klassen är en sådan plats där eleverna skall få en introduktion till sitt nya samhälle. Birgitta tydliggör dessutom att det för vissa elever innebär att omforma sin syn på inläring då den svenska skolan skiljer sig enormt mycket från skolor i andra länder. Även Cerú (1993) lyfter fram detta. Hon menar att innan en elev har en fullständig behärskning av det svenska språket så skall han/hon växa in i den nya miljön vilket inte enbart innebär tillägnandet av ett nytt språk utan även en ny kultur. Daphne kommenterar likaså att eleverna kan ha traumatiska upplevelser med sig som behöver bearbetas och därför menar samtliga informanter att det är viktigt att först och främst skapa en trygghet för dem. Tryggheten är grunden till språkinläring och språkutveckling.

Något som Birgitta och Camilla betonade, men som litteraturen inte alls berörde var hur miljön är i en internationell klass. De förklarade att den är mer anpassad till de nyanlända eleverna genom att gruppstorleken är mindre och att eleverna får en lugn start i sin inläring av ett nytt språk.

5.1.2 Organisation

I vår undersökning har det synliggjorts att de internationella klasserna är organiserade på olika sätt. Enligt Cerú (1993) får elever som går i en internationell klass en plats även i en ordinarie klass som de följer i ämnen där det är möjligt och när eleverna sedan anses behärska språket övergår de helt till att vara med sin ordinarie klass och läser istället svenska som andraspråk några timmar i veckan. På det här sättet ser det ut på Sunnebergsskolan där Amelia arbetar och på Hjalmarssunds skola där Birgitta är verksam. På Asklundsskolan däremot är organisationen en annan. Där finns inga ordinarie klasser och eleverna går alltid i sin internationella klass. När eleven sedan anses ha sådana språkkunskaper att han/hon kan tillgodogöra sig ämnesundervisning i ordinarie klass får han/hon börja på sin hemskola.

5.1.3 Interaktion

Amelia och Daphne menar att det är viktigt att eleverna får kontakt med kamrater utanför skolan som talar svenska för att språkinläringen och språkutvecklingen skall gå framåt. Viberg (1996) poängterar även han att en bristande kontakt med

svensktalande människor kan vara ett problem för andraspråkets utveckling. Gertrud visar ett starkt motstånd till de skolor där eleverna blir isolerade och inte möter andra elever utanför sin grupp. Eftersom eleverna på Asklundsskolan inte möter svenska elever under skoldagarna så uppmuntrar Daphne dem att söka sig till fritidsaktiviteter där de kan möta jämnåriga kamrater och tala det svenska språket mer. Gibbons (2006) har samma syn. Hon menar att skolan måste agera så att elever med ett andraspråk känner sig delaktiga i den sociala kulturen och att andraspråkslärarna hjälper sina elever att få kontakter utanför skolan. Precis som Daphne gör. Hilda resonerar på liknande sätt. Hon menar att det är viktigt att eleverna får en så allsidig språkinläring som möjligt och att svenskan inte enbart förpassas till skolan och klassrummet. Hon förklarar att en del elever lever i bostadsområden där de inte kommer i kontakt med det svenska språket och därför behöver de höra språket för att utveckla det ännu mer.

5.2 Svenska som andraspråk

5.2.1 Pedagoger

Den internationella pedagogen Amelia och andraspråkspedagogen Hilda anser att en av de viktigaste egenskaperna hos en pedagog som skall undervisa i svenska som andraspråk är behörigheten och kunskapen. Även Cerú (1993) liksom Axelsson och Norrbacka Landsberg (1998) ser det som en av de viktigaste förutsättningarna för att eleverna skall få god undervisning. En pedagog som skall undervisa andraspråkselever måste veta hur språkinläring och språkutveckling går till för att kunna förstå vad det är som eleverna behöver i sin undervisning. De är även överens om att pedagogen hela tiden måste vara redo att byta strategi under en lektion när något visar sig inte fungera.

Alla informanterna, oavsett om de arbetar i internationell klass eller i en svenska som andraspråksgrupp, framhäver att den undervisande pedagogen måste vara lyhörd och empatisk, vilket även Cerú (1993) betonar. Flera av informanterna tar även upp betydelsen av att pedagogen tycker om sina elever och sitt arbete. Andraspråkspedagogen Gertrud fortsätter med att det viktigt att visa intresse för eleverna men även för deras familjer för hon anser att ju mer hon visar intresse ju mer hon förstår eleverna och det gör att de känner att hon bryr sig om dem.

Något som litteraturen inte berör men som den internationella pedagogen Daphne och andraspråkspedagogen Isa tar upp är att det kan vara så att elever är vana vid en skolgång som är mer strikt och att pedagogerna är mer auktoritära så till en början kan de behöva en sådan pedagog även här. Andraspråkslärarna Emanuel och Jennie kommenterar även betydelsen av att skapa ett lustfyllt klassrum där eleverna vill arbeta och andraspråkspedagogen Birgitta tillägger att det är viktigt att pedagogen samtidigt kan ha ett sinne för humor och nära till skratt.

5.2.2 Andraspråksinläring

Samtliga informanter är överens med Viberg (1993) om att andraspråksinläring innebär ett språk lärs in efter det att ett annat språk redan är etablerat. Både Birgitta och Camilla, vilka arbetar i internationella klasser, resonerar om att andraspråksinläring innebär att eleverna skall kunna använda de ord de redan har på sitt modersmål och hitta begreppen på ett nytt språk. Den internationella pedagogen Amelia menar dock att det inte endast är i undervisningen som eleverna

lär sig det nya språket utan även att de tillägnar sig det nya språket genom socialt samspel med andra människor i samhället. Daphne, som även hon undervisar i en internationell klass, är av samma uppfattning som Amelia. Hon tillägger även att genom kontakt med andra människor än dem i skolan får eleverna så mycket mer än bara språkträning. Gertrud är den enda av andraspråkslärarna som diskuterar detta ämne under sin intervju.

Viberg (1993) skriver att det finns en uppfattning om att inläringen av ett nytt språk går relativt fort, speciellt hos barn, men att det inte stämmer i verkligheten. Andraspråkspedagogen Hilda förklarar att det är mycket lättare för en elev att lära sig sitt andraspråk om han/hon har en gedigen bas i sitt förstaspråk. Då finns de referensramar för den analys av språk som sker vid inläringen av ett nytt språk. Viberg menar även att den sociala situationen kan vara avgörande för hur elevens språk utvecklas. Den internationella pedagogen Amelia tillsammans med andraspråkslärarna Emanuel och Fiona fortsätter med att föräldrarnas attityd gentemot skolundervisningen har stor betydelse för hur eleven lyckas i skolan, men andraspråkspedagogen Hilda menar att även bosättningsmönster har väsentlig betydelse i de fall eleverna inte får kontakt med det svenska språket utanför skolans väggar.

5.2.3 Förstaspråkets betydelse

De intervjuade pedagogerna menar att förstaspråket har väldigt stor betydelse för andraspråkets inläring och utveckling och tar således avstånd från den missuppfattning som Hyltenstam (1993) berör. Det vill säga att undervisning i modersmålet skulle hämma inläringen av ett andraspråk. Nu handlar det inte endast om att modersmålet skall fortsätta utvecklas utan även hur utvecklat det är när eleven påbörjar sin inläring av det nya språket. Andraspråkspedagogen Isa förklarar att har eleven inte en god bas i sitt modersmål så försvåras arbetet med andraspråksinläringen. Enström & Holmegaard (1993) poängterar dock att ett välutvecklat modersmål automatiskt inte ger en god behärskning av andraspråket, men behövs för att en gynnsam utveckling skall ske.

Alla de skolor som ingår i studien erbjuder andraspråkseleverna modersmålundervisning, något som samtliga informanter ställer sig positiva till. Den internationella pedagogen Birgitta anser att det inte enbart är bra för hennes nyanlända elevers språkinläring utan att kontakten med modersmålslärarna är viktig då de kan fungera som länkar mellan skolan och hemmet, men även mellan eleven och det svenska samhället.

Viberg (1993) förklarar att om det finns många strukturella likheter i modersmålet och andraspråket så går inläringen oftast smidigare. Något som den internationella pedagogen Birgitta, liksom andraspråkslärarna Emanuel och Jennie håller med om. Camilla, som undervisar en internationell klass, och andraspråkspedagogen Isa däremot är osäkra på om det har någon betydelse vilket förstaspråket är utan menar att det snarare beror på språkets rikthet.

Andraspråkslärarna Gertrud och Hilda är ensamma om att ta upp vikten av att ständigt låta eleverna göra jämförelser mellan sina två språk för att se likheter och skillnader. Genom att göra eleverna medvetna så kan inläringen och utvecklingen av andraspråket gå lättare enligt dem. Ingen av pedagogerna från de internationella klasserna betonar vikten av att se detta.

5.2.4 Individualisering

Alla informanter, vare sig de undervisar nyanlända eleverna eller andraspråkselever, är helt överens om att undervisningen skall utgå från eleverna och deras erfarenhet och bakgrund. Lpo 94 betonar även den att skolan i sitt arbete skall utgå från eleven. Hyltenstam (1993) menar att när andraspråkseleverna anländer till Sverige har de alla olika erfarenheter med sig och ligger på olika kunskapsnivåer. Det är därför viktigt att pedagogen ser till varje individs förutsättningar och efter det anpassar undervisningen. Andraspråklärarna Fiona, Gertrud och Jennie är överens med Axelsson och Norrbacka Landsberg (1998) som menar att det är grundläggande att pedagogen ser eleven för den individ den är och utifrån denne planerar sin undervisning. Ett exempel på en sådan individualisering är det arbetsschema som de internationella lärarna Birgitta och Daphne använder sig av i sin undervisning. Arbetsschemat tillåter eleverna att arbeta på egen hand och ta större eget ansvar. Amelia, även hon pedagog i en internationell klass, betonar att eleverna måste vara studiemotiverade och självständiga för att de skall klara av att arbeta individuellt.

Den internationella pedagogen Birgitta samt andraspråkspedagogen Gertrud menar liksom Fredholm & Oskarsson (2002) att det är viktigt att nivån i undervisningen läggs strax över där eleverna befinner sig för att språkinläringen skall ges de bästa förutsättningarna. Undervisningen skall vara anpassad efter varje enskild elev och hans/hennes intellektuella mognad. Innehållet måste samtidigt engagera och stimulera även om det utgår från ett enkelt språk. Den internationella pedagogen Camilla menar dock att hon, tvärtom, vill lägga nivån väldigt lågt för sina nyanlända elever och med tiden öka den i takt med att hon lär känna dem. Fiona, som enda andraspråkspedagog, kommenterar dock vikten av att eleverna inte infantiliseras.

5.2.5 Språkutvecklande arbetssätt

Båda de internationella pedagogerna Amelia och Daphne arbetar mycket med de nyanlända elevernas uttal, men Daphne poängterar att det viktigaste är inte att eleven talar korrekt utan snarare att han/hon blir förstörd av andra. Abrahamsson och Bergman (2006) skriver att för att eleverna skall få fram vad de vill säga måste de våga ta språkliga risker och använda uttryck de inte fullt ut behärskar. Det här är den grundläggande tanken bakom Amelias arbete med uttalet. Hon vill att de skall våga uttrycka sig utan att känna sig dumma, trots att det kan bli fel. Fraurud & Bijvoet (2004) fortsätter med att det är viktigt att förstå att språkfel inte behöver avspegla en okunnig individ eller vara ett hinder för ett rikt språk. Med utgångspunkt i detta kommenterar den internationella pedagogen Birgitta att hon till en början försöker ge eleverna så många ord som möjligt för att fortare få dem att våga uttrycka sig muntligt. Andraspråkspedagogen Fiona låter sina elevers egna texter fungera som uttalsövningar sedan eleverna får framföra det de har skrivit för sina kamrater.

Andraspråkspedagogen Gertrud använder sig mycket av hörövningar och musik för att förbättra elevens uttal men även förmågan att lyssna. Gibbons (2006) har samma tankar som Gertrud och menar för att kunna ta till sig det nya språkets prosodi behöver eleverna utveckla sin förmåga att lyssna och på så vis urskilja ljud och mönster i betoning och intonation.

Något som varken litteraturen eller pedagogerna i de internationella klasserna till större del inte berör är vikten av att göra eleverna medvetna om sin egen språkinläring. Andraspråkspedagogen Gertrud försöker involvera eleverna i

undervisningen och genom det anser hon att de lättare kan ta ansvar för sin egen inläring. Emanuel, även han andraspråkspedagog, har samma tankar som Gertrud men menar även att när eleverna blir medvetna om sitt eget lärande kan de hjälpa och stötta sina kamrater och även synliggöra varandras framgångar. Andraspråkspedagogen Isa menar även hon att eleverna kan vara till stor hjälp för varandra men att de då måste befinna sig på liknande nivå.

Olika arbetsmetoder

Den internationella pedagogen Daphne ser att hennes nyanlända elever kan ha stor nytta av varandras kunskaper när de arbetar i grupper. Gibbons (2006) menar att ett arbetstillfälle som just främjar andraspråksinläring är grupparbeten, för att eleverna då får möjlighet att tala språket och integrera med varandra. Daphne kan se att de tystare eleverna genom detta får mer möjlighet att synas. Ingen annan pedagog i svenska som andraspråk än Jennie ansåg sig arbeta speciellt mycket med grupparbeten. Hon använde sig exempelvis av rollspel.

Ingen av informanterna använder sig enbart utav katederundervisning vilket enligt Gibbons (2006) är bra då det där är pedagogen som får störst roll i dialogen. Hon skriver att en förutsättning för att eleverna skall lära sig ett andraspråk är att samtalet fungerar i klassrummet. Den internationella pedagogen Amelia har, precis som Gibbons konstaterar, sett att då hon använder sig av katederundervisning blir det hon som tar störst del av talutrymmet. Till skillnad från Amelia säger Camilla, även hon pedagog i en internationell klass, att eleverna inte blir mindre aktiva när hon för samtal med dem utifrån katedern. Samtalen har ofta utgångspunkt i elevernas egna erfarenheter och genom detta blir de lika aktiva som hon är. Dysthe (1996) och andraspråkspedagogen Hilda belyser vikten av att finna en koppling mellan skolans värld och elevens egen verklighet, precis som Camilla gör. Även Cerú (1993) kommenterar detta då hon menar att lärandet skall göras meningsfullt för eleven.

Skönlitteratur

Alla informanter använder sig av skönlitteratur men på olika sätt. Fredholm och Oskarsson (2002) menar att skönlitteraturen är en bra utgångspunkt för språkanvändning och kan stimulera till olika utvecklande aktiviteter. Andraspråkslärarna Isa och Jennie är övertygade om att skönlitteraturen bygger upp elevernas ordförråd allra bäst och att den synliggör språkliga strukturer och det svenska språkets grammatik.

Biblioteket är en stor tillgång för informanterna. Jennie betonar vikten av att välja böcker som inte är för enkla. Fredholm & Oskarsson (2002) samtycker och gör gällande att elevens intellektuella mognad skall vara i fokus och innehållet måste engagera och stimulera. Gibbons (2006) poängterar även att för att skapa meningsfullhet så krävs det att böckerna som eleverna skall läsa lockar till intresse och vidare läsning.

Vad det gäller högläsning av skönlitteratur så har informanterna delade åsikter. Den internationella pedagogen Daphne använder sig gärna av högläsning, då hon ser att det bidrar till en läsoplevelse för eleverna. Birgitta däremot, även hon pedagog i en internationell klass, anser att hennes elever är på för olika språknivåer för att det skall fungera. Litteraturen nämner aldrig högläsningen som en viktig del i undervisningen med elevers språkinläring och språkutveckling däremot så betonar

Gibbons (2006) att eleverna måste lära sig att lyssna på språket för att kunna utveckla sitt uttal.

Lexikon

Användandet av lexikon skiljer sig lite åt mellan informanterna. Fredholm och Oskarsson (2002) menar att det kan vara svårt för elever med svenska som andraspråk att ta till sig ord som är abstrakta eller inhemska och att det därför kan underlätta för eleven att använda sig av lexikon som utgår från hans/hennes förstaspråk. Cerú (1993) påvisar dock att en del språk tyvärr saknar lexika vilket kan leda till svårigheter i språktillägnet. I Amelias och Birgittas undervisning med nyanlända elever, använder sig eleverna mycket av lexikon och Birgitta uppmanar även sina elever till att skaffa ett eget lexikon som de kan använda hemma. Hon menar att lexikonet kommer vara elevens bästa vän många år framöver. Andraspråkspedagogen Jennie har även sett att elever som använder lexikon som hjälpmedel lyckas mycket bättre. Amelia, precis som andraspråkspedagogen Gertrud använder sig även mycket av ett elektroniskt lexikon via Internet som heter *Lexin*.

Till skillnad från de två internationella pedagogerna, Amelia och Birgitta uppmanar den internationella pedagogen Daphne och andraspråkspedagogen Isa sina elever att titta i ordböcker som *Svensk ordbok* för att få en förklaring på orden på svenska, istället för att översätta dem till modersmålet.

Den internationella pedagogen Camilla menar att det kan bli ganska underhållande att läsa en text av en elev som använt sig av lexikon då han/hon översätter orden direkt. Detta kommenterar Håkansson (2003) då hon skriver att det är viktigt att ord lärs in i meningsfulla sammanhang och inte enbart genom översättning. I Camillas undervisning för nyanlända elever används inte lexikon då hon anser att hennes elever inte har tillräcklig kunskap i språket och vissa av eleverna är även analfabeter när de anländer.

Vad det gäller de övriga andraspråkslärarna är Gertrud ensam om att använda lexikon med sina elever.

6 Diskussion

Vårt syfte med denna studie var att beskriva hur pedagoger i tre internationella klasser i grundskolans senare år (år 6 till år 9) arbetar med nyanlända elevers inläring och utveckling av det svenska språket i tre olika kommuner. Vi önskade även att klargöra hur arbetet med elever som eventuellt studerat i en internationell klass sedan fortskrider genom att tydliggöra hur pedagoger i svenska som andraspråk arbetar vidare med deras språkutveckling. För att avgränsa vår undersökning ställde vi tre forskningsfrågor vilka ligger till grund för arbetet: Vilka arbetssätt används vid arbetet med nyanlända elevers inläring och utveckling av det svenska språket i en internationell klass? Finns det skillnader i hur arbetet bedrivs i de olika internationella klasserna? Finns det skillnader i hur andraspråksundervisningen bedrivs i en internationell klass jämfört med hur den genomförs med elever som varit i Sverige längre tid och som går i ordinarie klass?

6.1 Resultatdiskussion

6.1.1 Vilka arbetssätt används vid arbetet med nyanlända elevers inläring och utveckling av det svenska språket i en internationell klass?

Vår studie har visat att en internationell klass ofta är heterogen, det vill säga att eleverna är i olika åldrar, har olika modersmål samt har kommit olika långt i sin behärskning av det svenska språket. Detta komplicerar arbetssituationen i klassrummet eftersom eleverna har olika behov vad det gäller att lära sig och hur de lär sig. I Lpo 94 betonas att undervisningen i skolan skall utgå från eleverna. Om samliga elever i en internationell klass skall kunna få möjlighet till god undervisning krävs det att de möts utifrån sina unika förutsättningar. Även Hyltenstam (1993) och Axelsson och Norrbacka Landsberg (1998) poängterar andraspråkselevernars olika språk- respektive kunskapsnivåer och betydelsen av att se till varje enskild elev och anpassa undervisningen därefter.

Samtliga informanter som bedriver undervisning i de internationella klasserna uppgav att de i sitt arbete alltid försöker att utgå från varje elev, något som i detta sammanhang kan ses som positivt. Ett exempel på det är de individuella arbetsscheman som två av lärarna i de internationella klasserna använder sig av i sin undervisning. Ett arbetsschema ger eleven en möjlighet till eget ansvarstagande och låter honom/henne se sin egen utveckling. I samband med detta fodras även återkoppling från pedagogen för att tydliggöra för eleven hur skolarbetet fortskrider samt för att ge eleven verktygen till att förstå sin egen lär- och utvecklingsprocess. Eftersom pedagogen utformar varje schema specifikt till varje elev blir det en individfokuserad undervisning, vilket är en nödvändighet med tanke på att eleverna är olika och är i behov av olika saker. En av lärarna i de internationella klasserna hävdade dock att eleverna måste vara studiemotiverade och självständiga för att ett arbetsschema skall kunna fungera, vilket är viktigt att framhålla.

Något som framkom i våra intervjuer var att även andraspråklärarna utgår från eleverna och deras förkunskaper och erfarenheter i sin undervisning, vilket gör att andraspråksundervisningen i de internationella klasserna samt i svenska som andraspråk har individualisering som en tydlig gemensam komponent. Att arbeta utifrån eleven, dennes behov och förutsättningar är visserligen något som skall ske i alla ämnen och i alla åldrar och således inget som specifikt gäller för andraspråkselever, vare sig de är nyanlända eller inte. Det som dock är viktigt är att pedagogen reflekterar över hur detta mer konkret realiserar i undervisningen eftersom det har en stor betydelse för hur eleven tar till sig undervisningen.

För att en individualisering skall vara möjlig och för att eleverna skall kunna gynnas av den tror vi, i likhet med Cerú (1993) och Axelsson och Norrbacka Landsberg (1998), att det är av stor vikt att den undervisande pedagogen har en utbildning i svenska som andraspråk. Behöriga pedagoger är även något två av de intervjuade lärarna anser vara en av de viktigaste faktorerna i arbetet med andraspråkselever. En utbildning i svenska som andraspråk är enligt dem en förutsättning för att andraspråkseleverna skall ges den undervisning de behöver. Detta ger även ämnet den status som det förtjänar. Flera av informanterna har flera års erfarenhet av yrket dock inte de antal poäng som det enligt en högskola krävs för vara behörig att undervisa i svenska som andraspråk.

Något som inte berördes närmare i litteraturen, men som flera av informanterna tog upp är att det inte endast handlar om kunskap i ämnet utan även kunskaper om

eleven och hans/hennes bakgrund och kultur. Här hade en av de intervjuade lärarna en poäng då hon sa *Ju mer jag kan desto mer förstår jag ju eleven och då vet den också att jag bryr mig.*

Något som Fredholm & Oskarsson (2002) betonar gällande pedagogers undervisning av nyanlända elever eller elever med svenska som andraspråk är att det är viktigt att nivån på undervisningen läggs strax över den eleverna befinner sig på för att språkinläringen skall fortskrida. Två av informanterna tog även upp betydelsen av detta. Samtidigt påvisar både litteratur och flera informanter att det är viktigt att eleverna får känna att arbetet är meningsfullt och att de lär sig något de tidigare inte kunnat. Att de utmanas men utifrån sina egna preferenser. Eleverna måste ses som de individer de är och den kunskap de har. Två av lärarna förklarar att det kan innebära att de har erfarenhet av en tidigare skolgång där de lyckats prestera bra om då nivån på arbetet här läggs på en så pass låg nivå att eleven känner sig infantiliserad kan resultatet bli det motsatta. En tanke kan vara att som pedagog i en internationell klass använda idén med arbetsscheman. Genom dem får pedagogen en möjlighet till att bestämma nivån på arbetet för varje enskild elev. Precis som med allt annat arbete tycks det dock i slutändan handla om anpassning och avvägning.

Dysthe (1996) menar att det är bra att utgå från elevernas tidigare erfarenheter och upplevelser vilket kan leda till elevengagemang och intresse. Endast en av de intervjuade lärarna uppgav att hon arbetade medvetet på det sättet i sin undervisning i de internationella klasserna. Ett exempel kan vara att göra utflykter och studiebesök och på så sätt ge eleverna lärdomar utifrån ett sammanhang. Det som dock är av oerhört stor betydelse här är att bygga vidare på det eleverna tidigare har varit med om. Deras upplevelser behöver bearbetas för att de skall kunna ta in ny kunskap. Något väsentligt är att det måste tas hänsyn till att de nya ord som eleverna kommer i kontakt med är sådana de kan använda sig av och som de kommer att komma i kontakt med utanför skolan.

6.1.2 Likheter och skillnader mellan de internationella klasserna

Enligt skolverket så finns det inga direkta direktiv över hur en internationell klass skall se ut, däremot måste varje kommun erbjuda nyanlända elever möjligheten till att studera i en internationell klass. De tre internationella klasser som vi undersökte i vår studie arbetar på liknande sätt men det finns en avsevärd skillnad om man ser till den organisatoriska nivån. Det gällde framförallt hur länge eleven var kvar i klassen och om han/hon var placerad i en ordinarie klass. På två av de undersökta skolorna fick eleverna relativt tidigt en klasstillhörighet i en ordinarie klass på skolan medan det på den tredje skolan inte fanns några ordinarie klasser, utan skolan hade endast internationella klasser. När eleverna anses redo att lämna skolan övergår de därför direkt till att ha undervisning i sina hemskolor på heltid. De pedagoger som arbetar där kommenterar det beklagliga i situationen, det vill säga att andraspråkseleverna inte har möjligheten till att ha lektioner med svensktalande ungdomar.

Viberg (1996) poängterar att en otillräcklig kontakt med svensktalande personer kan vara ett problem för andraspråkets utveckling. För att eleverna skall lära sig det nya språket, den nya kulturen och känna att de blir delaktiga i samhället anser två av de intervjuade lärarna i de internationella klasserna att det är relevant att interaktion med svensktalande barn och ungdomar sker. En andraspråkspedagog ser även hon det negativa i situationen och menar att det är befängt när andraspråkselever isoleras från svensktalande elever. Detta kan enligt oss visa på vissa brister i hur den tredje skolan är uppbyggd. I detta sammanhang kan det ses som positivt att de elever som nu inte har möjlighet att träffa svensktalande kamrater under skoltid, uppmuntras att

söka sig till fritidsaktiviteter där de kan möta jämnåriga och tala det svenska språket mer.

Utöver organisationen på klasserna var det inte mycket i undervisningen som skiljde de tre klasserna åt. Informanterna arbetar på liknande sätt även fast användandet av material skiljde sig åt. Dock kan vi till viss del se en stor skillnad i hur informanterna ser på sina nyanlända elever och deras kunskapsnivåer. Några av informanterna ser möjligheterna hos sina elever och utgår därför från deras tidigare erfarenheter och kunskaper i väldigt stor utsträckning. Däremot är nivån i någon av klassernas undervisning möjligen för låg jämfört med var eleverna befinner sig. Abrahamsson och Bergman (2006) menar att man i undervisningen med nyanlända elever måste utgå från det allra enklaste, emellertid så menar författarna även att det är för att se att förståelsen finns där. De fortsätter med att eleverna måste utmanas för att en utveckling hos dem skall ske.

Axelsson och Norrbacka Landsberg (1998) berör att pedagogen hela tiden måste vara redo att byta strategi under en lektion när något visar sig inte fungera. Det var något som en av de internationella lärarna framhöll vad det gäller pedagogens roll. Skolans värld är enligt oss i ständig förändring och med den måste även pedagogen konstant kunna ändra sig och sitt förhållningsätt till olika saker. Den planering man som pedagog kanske har gjort kan inte alltid användas då andra saker dyker upp som förändrar situationen. Exempelvis kan eleverna vilja samtala om något som berört dem och det är viktigt att ta vid där. Då gäller det att som pedagog våga släppa kontrollen utan att förlora auktoriteten eller respekten. I en internationell klass kan eleverna komma från bakgrunder med traumatiska upplevelser och den undervisande pedagogen måste ta hänsyn till det och förstå att det ibland kan ta tid att samtala om saker utöver det som ordinarie schema säger skall behandlas.

6.1.3 Likheter och skillnader mellan de internationella klasserna och andraspråksundervisningen

Samtliga pedagoger som har medverkat i vår studie undervisar sina elever i svenska som andraspråk men gör det på olika nivåer. Lärarna i de internationella klasserna tar emot elever som precis har anlänt till Sverige medan andraspråklärarna kan ha elever som befunnit sig i Sverige ett flertal år. Vi ville med vårt arbete se hur andraspråklärarna tar över den språkinläring och språkutveckling som lärarna i de internationella klasserna har påbörjat för de nyanlända eleverna i det fall eleverna har gått där. En av andraspråklärarna sa att en av de största skillnaderna mellan de internationella klasserna och undervisningen för elever i svenska som andraspråk är att de internationella klasserna har en ännu större heterogenitet, det vill säga att spridningen på elevernas kunskapsnivåer och språkbehärskning kan skilja sig enormt. Men det skall endast ses som en utmaning för pedagogen och tas tillvara på som något positivt för det är en tillgång som bör användas i undervisningen.

Flera av lärarna i svenska som andraspråk ansåg att undervisningen i de internationella klasserna handlar mer om att lära eleverna de sociala koder som finns i samhället och även hjälpa dem att förstå den kultur som finns i Sverige. En stor del av undervisningen handlar om det men det betonas även att det inte är något som försvinner ur undervisningen. Fostran skall vara något som alla pedagoger arbetar med oavsett ämne eller åldersnivå på elever. I den internationella klassen blir fostran än mer tydligt då eleverna är nyanlända i Sverige och ännu inte är insatta i den kultur som finns här så för dem är det viktigt att få hjälp med de sociala koder som kan verka självklara för oss som levt i Sverige en längre tid. Lpo 94 säger att skolan skall ge eleverna de demokratiska värden de behöver för att bli bra samhällsmedborgare

och elevernas kunskapsnivå eller ålder inte har någon betydelse för när detta skall ske. Det är en "undervisning" som skall genomsyra alla ämnen.

De olika informanternas arbetssätt skiljde sig inte nämnvärt åt, däremot är det tydligt att de arbetar med elever som ligger på helt olika kunskapsnivåer. Det synliggörs när man ser till undervisningen av skönlitteratur som samtliga informanter på ett eller annat sätt använder sig av. De informanter som undervisar de nyanlända eleverna använder sig av enkla texter som till stor del även är anpassad till andraspråkslever. Det gör även de informanter som undervisar svenska som andraspråk men flera av dem använder även texter som har en mycket hög språknivå. Hur informanterna i de båda grupperna sedan arbetar vidare med skönlitteraturen är liknade då de hjälper eleven med ordförståelse, ny grammatik men även förståelsen av innehållet. I vissa fall skulle lärarna i de internationella klasserna kunna öka nivån på den skönlitteratur de använder medan det i andra är det nödvändigt att använda precis de böcker som används, då kunskapsnivån hos eleverna är låg. Det bör dock reflekteras kring de fall då enkla böcker används som är riktade till barn i en mycket lägre ålder för i enlighet med Fredholm och Oskarsson (2002) så skall skönlitterära texter alltid utgå från elevens intellektuella mognad och innehållet stimulera och engagera. Det är skillnad på barn och barn och bara för att de inte kan språket behöver de ändå få läsa texter baserade på ett enkelt språk men som tilltalar dem utifrån deras ålder och kunskapsnivå. Vi har funderat på varför det inte finns mer material som utgår från ett enkelt språk men som ändå riktar sig till elever i högre åldrar.

Fredman och Oskarsson (2002) anser att skönlitteraturen stimulerar till olika språkutvecklande aktiviteter. Den ger möjligheter utan begränsningar, sedan det handlar om så mycket mer än att bara läsa, exempelvis är den utmärkt för vidare diskussioner eller som utgångspunkt för diverse skrivuppgifter. Två av andraspråkslärarna ser litteraturen på det sättet, det vill säga att den hjälper till att bygga upp elevernas ordförråd och att den synliggör språkliga strukturer. Genom att ord sätts i ett sammanhang blir förståelsen och tillägnet av dem enklare.

När vi ändå berör skönlitteraturens del i andraspråksundervisningen vill vi fortsätta med att diskutera högläsning. Det är något som skiljer informanterna i de två olika grupperna åt men som även håller dem samman. Flera av dem använder sig av högläsning och menar att det är ett ypperligt arbetsredskap, inte enbart för att elevernas skall höra språket utan även för att de skall bli intresserade av läsning och litteratur. Några av informanterna har uttryckt att de inte kan använda sig av högläsning på grund av att deras elever befinner sig på så olika kunskapsnivåer men det behöver inte alltid ha betydelse om eleven förstår alla ord de hör utan de behöver få höra språket, exempelvis för prosodins skull. Gibbons (2006) betonar också hon att eleverna måste lära sig att lyssna för att utveckla sitt uttal.

Vare sig en pedagog arbetar i en internationell klass, i en grupp med elever i svenska som andraspråk eller med ordinarie ämnesundervisning kommer kunskapsnivån hos eleverna att variera. Det skall inte hindra eleverna från att få den undervisning som han/hon har rätt till och det är sedan upp till pedagogen att finna möjligheter så att undervisningen kan anpassas till alla.

Något som skilde informanterna i de olika grupperna åt var att ingen pedagog i de internationella klasserna framhöll betydelsen av att göra eleverna medvetna om sitt eget lärande däremot gjorde två av andraspråkslärarna det. De klargjorde att det gäller att utgå från det eleven själv producerar för att synliggöra var han/hon befinner sig för närvarandet och vad som krävs för att han/hon skall utvecklas ännu mer. Det här är även ett sätt för eleven att se hur han/hon lär sig. Detta kan även öka elevernas självförtroende. Även Molloy (1996) kommenterar detta. Hon skriver att när eleven

jämför sina egna texter får han/hon insikt i sin språkutveckling och sitt tänkande kring den egna utvecklingen stimuleras vilket i sin tur påverkar lärandet positivt.

6.2 Metoddiskussion

Vårt undersökningsmaterial har utgjorts av tio semistrukturerade intervjuer i vilka våra informanter fick möjlighet att berätta för oss om sitt arbete. Eftersom det var pedagogernas arbete vi var intresserade av blev den semistrukturerade intervjumetoden ett självklart val. Vi ansåg att den skulle ge våra informanter tillfället att vidareutveckla sina svar samt ge oss en möjlighet att ställa följdfrågor. Vi menar även att validiteten på vår studie har höjts genom att vi båda har varit närvarande vid samtliga intervjuer.

Det var ett omfattande och tidskrävande arbete att transkribera, sammanställa och kategorisera de intervjusvar som vi fick, men när det var färdigt hade vi ett tydligt material att utgå ifrån. Intervjusvaren från våra informanter har hjälpt oss att uppnå vårt syfte samt att besvara våra forskningsfrågor.

För att tillföra ytterligare djup och detaljer till undersökningen kunde vi ha använt oss av deltagande observationer. Genom dessa kunde vi ha fått möjlighet att reflektera över hur arbetet går till i klassrummen eftersom intervjuerna enbart tydliggör hur pedagogerna ser på sitt arbete. Utifrån dessa två metoder kunde sedan en jämförelse ha gjorts om pedagogernas beskrivning av hur de arbetar är realitet. Studien hade även fått en högre reliabilitet om två metoder hade använts. Vi valde dock att begränsa vår studie för att den inte skulle ta allt för stora proportioner.

6.3 Slutsatser

Genom vår studie har vi kunnat se att de internationella klasserna som vi undersökte till många faktorer liknar varandra och att det mestadels är det organisatoriska som det skiljer dem åt. Undervisningen i klasserna utgår till stor del från elevernas tidigare erfarenheter och kunskaper och lärarna försöker se dessa som en tillgång i undervisningen istället för som ett hinder. Vi har även fått förtydligat för oss att samtliga informanter anser att elevens förstaspråk har en enorm betydelse för andraspråkets inläring och utveckling och att undervisningen till större del borde ta sin utgångspunkt i detta.

Vår studie har gjort oss medvetna om den enorma passion och det stora engagemang som varje informant har för sina elever och sina klasser/grupper. I många fall handlar det inte endast om klassrumsundervisning utan även förtroende, respekt och stöd utanför klassrummet. Det blev tydligt att undervisning med nyanlända elever och andraspråkselever oftast resulterar i en djupare relation mellan pedagog och elev.

6.4 Nya forskningsfrågor

När vi nu är färdiga med vårt arbete och har besvarat vårt syfte och våra frågeställningar är det nya frågor som väckts till liv hos oss och som vi skulle finna intresse att forska vidare i. Sedan de nyanlända eleverna får välja om de vill placeras ut i en internationell klass eller i ordinarie klass med en gång undrar vi följande: Gör det någon skillnad för en nyanländ elev att placeras ut i en internationell klass jämfört med att påbörja undervisning i en ordinarie klass med en gång?

Det skulle även vara intressant att närmare undersöka vad det finns för skönlitteratur för andraspråkselever eftersom vi, utifrån vad vissa av våra informanter har sagt, förstått att det är svårt att hitta litteratur med ett innehåll som tilltalar eleven men som samtidigt är skriven på ett enkelt språk.

Referenslista

Tryckta källor

Abrahamsson, T., & Bergman, P. (red.) (2006): *Tankarna springer före. Att bedöma ett andraspråk i utveckling*. Stockholm: HLS. Andra tryckningen.

Axelsson, M., & Norrbacka Landsberg, R. (1998): *En språkpedagogisk utvärdering av arbetet i två internationella klasser i Botkyrka. En studie av två internationella klasser ur ett etnologiskt och ett språkpedagogiskt perspektiv*. Botkyrka.

Bergöö, K., Jönsson, K., & Nilsson, J. (1997): *Skrivutveckling och undervisning*. Lund: Studentlitteratur.

Cerú, E. (1993): *Mina tankar – mina språk. Svenska som andraspråk i klassrummet*. Stockholm: Natur & kultur.

Denscombe, M. (1998): *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Dysthe, O. (1996): *Det flerstämmiga klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.

Einarsson, J. (2004): *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Enström, I. & Holmegaard, M. (1993): "Ordförråd och ordinlärning." I: E. Cerú (red.): *Lärarybok 2. Svenska som andraspråk. Mera om språket och inläringen*. Stockholm: Natur och Kultur.

Fredholm, L., & Oskarsson, M. (2002): "Svenska som andraspråk – ämne med egen karaktär". I: B. Garne (red.): *Språk på väg. Om elevers språk och skolans möjligheter*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Fraurud, K., & Bijvoet, E. (2004): "Multietniskt ungdomsspråk och andra varieteter av svenska i flerspråkiga miljöer". I: K. Hyltenstam & I. Lindberg (red.): *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.

Gibbons, P. (2006): *Stärk språket. Stärk lärandet. Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Hyltenstam, K. (1993): "Inledning. Om kunskapsfältet svenska som andraspråk." I: E. Cerú (red.): *Lärarybok 2. Svenska som andraspråk. Mera om språket och inläringen*. Stockholm: Natur och Kultur.

Håkansson, G. (2003): *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, Lennart (2005): *Skepp ohoj! Övningsmaterial i svenskt uttal*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Molloy, G. (1996): *Reflekterande läsning och skrivning*. Lund: Studentlitteratur.

Viberg, Å. (1993): "Andraspråksinläring i olika åldrar." I: E. Cerú (red.): *Lärbok 2. Svenska som andraspråk. Mera om språket och inläringen*. Stockholm: Natur och Kultur.

Viberg, Å. (1996): "Svenska som andraspråk i skolan". I: K. Hyltenstam (red.): *Tvåspråkighet med förhinder?* Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska källor

Bergman, P., & Sjöqvist, L. (1998): "Bedömning". I: *Att undervisa elever med Svenska som andraspråk – ett referensmaterial*. Andra omarb uppl. Stockholm: Skolverket. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=484>. Hämtat 2008-02-06.

Hellström, B. (upplysningstjansten@skolverket.se). (2008, april 2). "Internationella klasser". E-post till Karin Hardman (khno3002@student.mdh.se).

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94). Skolverket. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1069>. Hämtat 2008-03-19.

Skolverket (2007): *Förslag till mål och riktlinjer för nyanlända elever. Redovisning av ett regeringsuppdrag*. www.skolverket.se/publikationer?id=1728. Hämtat 2008-04-25.

Skollagen (1985). Utbildningsdepartementet, Riksdagen. http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&dok_id=SFS1985:1100&rm=1985&bet=1985:1100. Hämtat 2008-04-02.

Vetenskapsrådet (2007): *Etiska principer för humanistisk och samhällsforskning*. http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf. Hämtat 2008-03-18.

Intervjuguide

Intervju med en pedagog i en internationell klass

Inledningsvis presenterar vi oss och vårt syfte med examensarbetet samt ber vår informant att berätta om sig själv, sin utbildning och lärarkarriär samt sin internationella klass. Han/hon får även möjlighet att ge sin definition på vad en internationell klass är samt hur länge en elev går där.

1. Vad innebär andraspråksinläring för dig?
2. Har elevernas förstaspråk någon betydelse för hur deras andraspråk utvecklas?
3. Hur skulle du beskriva ditt arbete i den internationella klassen med elevers språkinläring och språkutveckling? Vad är din tanke med att arbeta så?
4. Vilka egenskaper tycker du är betydelsefulla hos en pedagog som skall undervisa i en internationell klass?
5. Använder du något material i din undervisning och i så fall hur arbetar du med det?
6. Är det någon skillnad på hur undervisningen bedrivs i en internationell klass jämfört med hur den bedrivs i en undervisningsgrupp i svenska som andraspråk?

Intervju med en pedagog i ämnet svenska som andraspråk

Inledningsvis presenterar vi oss och vårt syfte med examensarbetet samt ber vår informant att berätta om sig själv, sin utbildning och lärarkarriär samt sin undervisningsgrupp.

1. Vad innebär andraspråksinläring för dig?
2. Har elevernas förstaspråk någon betydelse för hur deras andraspråk utvecklas?
3. Hur skulle du beskriva ditt arbete med elevers språkinläring och språkutveckling? Vad är din tanke med att arbeta så?
4. Vilka egenskaper tycker du är betydelsefulla hos en pedagog som skall undervisa i svenska som andraspråk?
5. Använder du något material i din undervisning och i så fall hur arbetar du med det?

6. Är det någon skillnad på hur undervisningen bedrivs i en internationell klass jämfört med hur den bedrivs i en undervisningsgrupp i svenska som andraspråk?

Bilaga 2

Eskilstuna 28 januari 2008

Hej!

Vi är två lärarstudenter vid Mälardalens högskola som skall skriva ett examensarbete om hur arbetet med nyanlända elevers andraspråksinlärning går till i internationella klasser. Vi är båda inriktade på svenskämnet men inom olika åldrar. En av oss är inriktad på de tidigare åren inom språkinlärning och språkutveckling och den andra mot de senare åren inom svenska och svenska som andraspråk.

Anledningen till att vi vill belysa ämnet är för att det i dagens skola finns en stor andel elever med annan bakgrund än svensk. Vi skulle tycka att det var oerhört intressant att få se hur ni arbetar med dessa elevers språkinlärning på er skola.

Vi önskar att genomföra intervjuer hos er för att skapa oss en tydlig bild av ert arbete. Vi skulle därför vilja intervjua de pedagoger som arbetar med andraspråkselever samt även studera den undervisning som bedrivs. Allt deltagande är frivilligt och informanterna kan närhelst de önskar avbryta sin medverkan. All insamlad information kommer att behandlas konfidentiellt vilket innebär att ingen, förutom vi, kommer att ha kunskap om personnamn eller skola. Vi vill dock gör er uppmärksamma på att vårt examensarbete kommer att publiceras i DiVA, vilket är en databas länkad till Mälardalens högskola där det går att söka efter examensarbeten, vetenskapliga artiklar och rapporter etcetera. För att få ett djup i vår undersökning har vi valt att olika skolor i olika kommuner.

Det vore oerhört intressant och roligt att få besöka er skola och se ert arbete!

Hör gärna av er med frågor och funderingar. Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar

Louise Granath
lgh04001@student.mdh.se

Karin Hardman
khn03003@student.mdh.se

Handledare Elisabeth Langmann
elisabet.langmann@mdh.se